

MEMORIALE; 96. 94

In quo

Exponitur quantoperè Sac. Reg. Maj. Sveciæ
pacem per Germaniam conservare & Polonicum bellum restin-
guere allaboraverit; quorumque moliminibus & facibus belli Po-
lonici flamma Germaniæ nunc admoveatur;

Exhibitum

SAC. ROM. IMPERII

Electorum, principum & statuum Ordinariæ Depu-
tationi, Francofurti ad Mœnum congregatæ,
d. 14. 24. Junii Anno 1659.

A

S. R. M. SVECIÆ
Consiliario, Præside Ducatum

Bremensis & Verdensis & p. t. ad S. R. Imperii ordi-
nes Legato & plenipotentiaro,

MATTHIA BIÖRENKLOU

Hæreditario in Elmenhoff, Wannestadt
& Tislingen.

914
94

ANNO MDC LIX.

MEMORIALE

SAcrae Reg. Maj. Sveciae infra scriptus Legatus existimat neminem in Ordinaria Imperii Deputatione, ac ne quidem alias per Imperium quenquam (qui modo sit Reipublicae peritus, & à Studiis partium alienus) repertum iri, qui non videat odium illud, quod Austria in Sveciam jam diu implacabile concepit, & eidem apud alios conciliare studet, originem ducere ex bello inter eas gesto, & Pace per Imperium feliciter stabilita. Quid verò Austriacos & sub primam Westphalici Tractatus propositionem, & circa ejus conclusionem in ipsius Pacis conditionibus quam maxime offenderit, etsi Svecia libenter silentio transmittere vellet, in hoc tamen statu rerum, ubi Austriaci, vel potius iis nuper adsciti proxenetae, Brandenburgici, sine ullo humanitatis, multò minus Pacis constitutae respectu, ubique locorum contra Sveciam & linguis, scriptisque publicatis effuciant, & opere ipso praestare conantur ea, quae ipsi volunt, non potest Sveciae Legatus, quin ea vicissim, quae forte nunc audire nollent, vera tamen & ex propriis eorum actionibus & fide dignis documentis eruta, nude & procul calumniis, coram publico Imperii Deputatorum Conventu iisdem reponat. Quod dum facere parat, simul à Moguntino Directorio decenter petit, ut tam hoc ipsum Memoriale, quam illud, quod licet superiori Anno die 22. Augusti eidem fuit exhibitum, nondum tamen consucto dictandi more, nedum facta propositione, ad Deputatorum notitiam venire potuit, praevis solita dictaturâ & maturâ propositione Deliberationi publicae subiiciat, eoque ipso non minus de Sac. Rom. Imperio, quam Sac. Reg. Maj. & Regno Sveciae bene mereri pergat. Cum Svecia aëte triginta penè annos in sui aliorumque defensionem arma sumeret, id semper unâ cum Gallia & aliis Interessatis postea quâ armis quaque consiliis & ipso tractatu operâ dedit, ut spoliato cuique, & gravato Imperii Romano-Germanici Membro suum, cum primis Religio & Patria; Patriae tam communi, quam cuique propriae, omnibusque & singulis immediatis & mediatis Imperii Civibus avita libertas, securitas & Pax; Paci perpetuum dura-

4
duraturque vincula legum; Legibus sacra & Rempublicam concernentibus debita auctoritas; auctoritati legum vivus capitis & membrorum, Magistratuum item ac iudiciorum, sine ullo Religionis respectu, concentus, & ad publicam tantum & Civilem salutem directa harmonia; ad hanc vero perpetuandam quibuscunque, cum Corporibus & Conventibus Imperii, universali scilicet & particularibus legitima sua potestas, tum singulis Electoribus, Principibus & Statibus antiqua jura, prerogativa, libertates & privilegia respectively restituerentur & magis magisque firmarentur. Inter alias vero Westphalicae Pacis leges inestimabilis merito est Instrumenti Pacis Articulus VIII; ut pote quo Electoribus, Principibus & Statibus quasi postliminio reddita & denuo stabilita sunt jura, quae circa omnia pacis, bellicaeque negotia in regendo Imperio, cum Imperatore illis sunt communia. Summa haec imperandi potestas, quam solidam & communem cum Caesare Status habent, non potest non invisa esse illi, qui ejusmodi legibus solvi, & solus rerum potiri cupit. Hoc dum intendit & molitur; Imperii autem Ordines juribus suis uti; alii-que quorum interest pacta & pacem servari, augustissimi Imperii harmoniae fulciendae consulere student, cuniculis partim & artibus, partim etiam ausu aperto itur ad dictum cum primis Articulum VIII. enervandum, & libertatis Germanicae, tantorumque Jurium legitimos Custodes & vindices, alios ab invicem dividendos, alios vero supplantandos, atque adeo ad pacem tot votis, laboribus & impensis partam, iterum pessundandam.

Quod Sac. Reg. Maj. Sveciae attinet, quemadmodum vigore pactorum Westphalicorum facta est, non modo ratione Ducatum Bremensis, Verdenensis & Pomeraniae, membrum Imperii, & particeps Jurium quae Statibus quoad regendum Imperium, & libertatem securitatemque Germaniae custodiendam competunt, sed etiam ratione Sui Regni & una cum aliis confors & defensor Pacis per Imperium restituta, eique exequenda & conservanda pro virili & parte sua haecenus incubuit: ita ob dictam pacem confusque reductam & ob memorata munera, quae licet cum aliis communia habeat, non una tamen postea sustinuit molestias. Mox post pacem in Germania stabilitam praecipua Austriae cura fuit inturbandi tractatum Lubecensem, & fovendi dissidium quod Sveciam inter & Poloniam intercedit. Et eum subornata ab Austriacis Polonorum molimina injuriasque intolerandas Svecia Anno 1655. bello vellet ulcisci, Moscovia, Dania, Elector Brandenburgicus, Belgium & plures alii in Sveciae perniciem erant concienti. In ejusmodi contra se tam in Impetio, quam extra illud pertensis machinationibus, diu connixit Svecia. Vbi vero Sac. Reg. Maj. vidit, eas aperte erumpere, & non modo tractatum & reconciliationem cum Polonia objectis quibuscunque impedimentis in perpetuum intricari, sed arma insuper contra se sumi, tum Sac. Rom. Imperii Electores, Principes & Status nunc singulos,

nunc

5
nunc congregatos in Corporibus, Electorali scilicet & Ordinaria Deputationis, tam per proprias literas, quam per Ministrorum suorum voces & scripta tempestive & serio monuit de impendentibus ipsi Imperio malis, & resurgente vicissim magni illius belli flamma, nisi concordii consilio & auctoritate sua intercederent, & ultra Jus fasque molienti Domui legitimam repagulum ponerent. Si durante novissimo Interregno Austria non impedivisset Ordinariae Deputationis consultationes, vel in Electorali Collegio tuba illa Brandenburgica futuro Imperatori clausum praecinens, non occupasset plerorumque aures animosque, utique flamma belli, quae in vicino solum Regno Polonica tum emicuit, & postea in Germaniam quoque pervasit, antequam potuisset extinguere, quam Provincias Germaniae attingeret. Belli Danici incendium, quod tum fuit extinctum, non potuisset, nisi externorum cum Danis facta conspiratione resuscitari. Polonia habuit hic Francofurti duos Ministros: quorum alter Praepositus Posnaniensis (ut lit. A. indicat) egit de educendo ex Polonia Austriaco Milite, questus de enormibus ejus injuriis in Clerum & Ecclesiam; alter Reginae Poloniae Cancellarius nationis suae pronitatem ad pacem, Austriae vero supinam in illa re aurem toti Conventui inculcavit. Svecia optionem Regi Hungariae & ejus foederatis dedit, ut sive in Germania, sive in Polonia tractatum instituere vellent, paratissimam se experirentur; idque constitutis ad utrumque locum Legatis pari procuratorio & instructione munitis, reapse testatum fecit. Nihil horum a parte Austriae, nisi verbo & rerum inani contestatione tenus, apparuit. In id tum Rex Hungariae maxime incumberebat, ut Corona Imperiali potiretur, promittens non modo ante Electionem suam, sed in ea etiam & quidem solenni & jurata Capitulatione, sese tractatum & pacem in Polonia sine ulla interposita dilatione promoturum. Quam sancte vero Leges Capitulationis cum in aliis quibusdam, tum vero maxime in pace per Imperium & cum vicinis colenda, ut & Polonica reducenda, haecenus observatae sint, nunc dicitur, prius tamen de Electoris Brandenburgici consiliis & actionibus Imperio valde perniciosis. Contulit idem Elector & adhuc confert solius emolumentum proprii causae, si non principalem, certe proximam illi, & quidem maxime adjutabilem operam ad res in Polonia & Germania turbandas. Cum potuisset Anno 1655. exfors belli Sveco-Polonicum in sua Borussia vivere, & neutri parti se adungere, vel certe pro Polono, feudi Domino, stare, elegit & ultro petiit, imò per integrum annum ambivit Svecicam societatem contra Poloniam. Quam indigne defectionem illam & apertam Electoris hostilitatem tum tulerit Polonia, indicat sub lit. B. adjunctum Ablegati Polonici Morstennii Memoriale, Imperatori Ferdinando III. oblatum. Nec Svecia, licet tribus uno anno nempe 1656. Regiomonti, Mariaburgi, & Labavii Borussiae cum Electore ictis foederibus nixa, Constantiorem tamen cum

Lit. A.

Lit. B.

Lit. C. & fidei observantior, quam Poloni, experta est. Nam æternum & indissolubile (cujus formula sub lit. C. hic apponitur) fœdus, quo Anno 1656. die 10, Novembr. summum Borussiae Dominium Elector adeptus est, vix ad aliquot menses integrum servavit: imò cum parario Rege Hungariae Poloniae Electori idem summum Borussiae Ducalis Dominium, & Elbingam, Praefecturaeque Lawenburgum & Büthou certis conditionibus addidisset, æternum illud cum Svecia factum intra ejusdem anni decursum rupit, & in fœdam hostilitatem (quâ una cum Polonis Sveciam Regno Poloniae & Borussiae pelleret, & si res ita ferret, eam etiam in Imperio persequeretur) convertit, prout apographa fœderum Velaviensium & Bidgostiensis seu Brombergensis, hic sub lit. D. apposita, pluribus docent. Si Velavia & Bidgostia sive Brombergae inter Poloniam & Electorem renovata amicitia & inita societas Regni Poloniae Lithuaniae & Borussiae finibus se continuisset, ibique vires suas contra Sveciam exeruisset, non esset cur nunc Germania impendentibus sibi malis ingemisceret. Verum, ut Brandenburgicorum artibus consuevit non defuit successus perveniendi ad summum Borussiae Ducalis Dominium & acquirendi Elbingam, supra dictasque duas praefecturas: ita blandientem jam fortunam in Imperio integræ Pomeraniae acquirendæ causâ etiam tentandam censuerunt, idque maximè dum Svecia pluribus hostibus distineretur. Polonis itaque ut in Pomeraniam Sveciae ditionis sese effunderent, transitum per Marchiam indulerunt, & Commissarios etiam itineris Duces in Pomeraniam usque concesserunt. Ipse Elector reversus Anno 1657. in Marchiam & societate Regum Hungariae, Daniae & Poloniae, ut & Exercitu proprio non parum elatus, Sveciae arma sua ostentare, & Regem scriptis laceßere capit, prout id ex Memoriali, quod 22. Augusti superioris anni Ordinariae Deputationi exhibitum est, pluribus patet. Dum verò Austriaci eodem tempore Electionis negotio feliciter perficiendo invigilant, & Elector destitutus sive Regis Hungariae societate, sive prætenu movendi, intra Marchiam se continet, sit pax in Dania. Ne vero illa diu duraret, sed Dani iterum in Commune hostem, Sveciam, expedirentur, laboratum est omnibus modis. Tentati etiam hic sunt Imperii status, alii spe consequendi Ducatus Bremensem & Verdensen, alii aliis commodis, si modo societati contra Sveciam initæ, accedere vellent. Praesentes hic Francofurti Imperii Proceres & absentium Legati videntes obstinatas in bellum mentes, suadebant Pacem, & prius tentandam reconciliationem, quam bellum decernendum; indigitabant Sveciam ejus causa huc misisse Legatos; monstrabant praeterea dissidiorum materiam esse exiguum; eventum belli dubium; Sveciae vires non esse contemnendas; neque ei defutura auxilia amicorum: turbis semel ortis posse Turcam intervenire & Germaniam inexplicabili iterum bello

bello involvi. Nihil horum ante Electionem, ac ne quidem post Coronationem juratae Capitulationis sanctitas movere potuit Austriam ad tractatum aliquem, nedum ad reconciliationem. S. Reg. M. Sveciae Legatus existimat superfluum fore, si multis coram Ordinaria Imperii Deputatione debeat explicare Regis & Domini sui Clementissimi intentionem circa Sveco-Polonicum pacificationis negotium, quum cuique de regia illa intentione percontanti eam monstratis etiam literis authenticis satis superque testatam fecerit. Si tamen de ea dubitare quis volet, testimonium in hoc casu instar omnium perhibebit S. Reg. M. & Regno Sveciae ipse Caesaris intimus Consiliarius & Legatus, Isaacus Volmarus in Relatione sua ad Sac. Caes. M. scriptâ hic Francofurti ultima die Augusti Anno 1658. sub lit. E. hic subjunctâ. Etsi enim Caesaris ille Legatus in quibusdam, praesertim satisfactionem Sveciae & fœdus concernentibus, non est in dicta Relatione assecutus Svecici propositionem, ea tamen quae ex ejusdem Svecici Legati ore de reconciliatione inter Imperatorem & Sveciam refert, conformia sunt propositioni. Sperari in aula Imperiali pacem & nihil nisi bellum fore, indicium praebent, cum quod dictus Caesaris Legatus nihil postea acceperit, quod Svecico additam propositionem responderet, tum Responsum Regis Poloniae datum Caesareo Alegato Lisolae in Castris ad Thorunium die 30. Decembr. Anno 1658. hic sub lit. F. appositum. Rex Poloniae contestatur in eodem responso, se desiderare pacem cum Svecia accelerandam, non modo ob res Poloniarum attritas, sed etiam intuitu Sacri Romani Imperii. Imperator verò cum Moscovia promotam pacem cupit, & posthabito respectu Imperii (quod inter Sveciam ut & Regna Provinciaeque Austriacas, Daniam item & Poloniam medio loco positum, armis ultro citroque movendis facile inflammari posset) Svecum hostem communem à se, Polonis, Danis, Brandenburgicis, & si fieri possit, Moscoviticis quâ armis, quâ consiliis persequendum esse suadet. Inde adeo est, quod Caesarei & Brandenburgici Salvos Conductus pro Svecicis Legatis plenipotentariis exhibere adhuc in Polonia detrectent, & quod minus Poloni suos in desiderata forma exhibeant, omnib. modis obnitantur. Sed dicat aliquis ex memorato Responso Regis Poloniae dato Lisolae, apparere, Aulâ scilicet Caesaream impulcasse Polonis in pacem cum Svecia pronis, Daniae simul esse consulendum, nec permittendum, ut illud Regnum Svecorum injuriis subiciatur. Egregii sane Danorum Consultores, qui privati sui commodi causâ, primum iucitarunt Daniam ad bellum & ultimam sui perniciem; deinde cum S. Reg. M. Sveciae beneficio reddita esset Statui suo, eandem inescarunt spe recuperandi Provincias, quas suae salutis causâ Sveciae cesserat: Tandem verò inescata & in vanam hactenus spem erecta gravius nunc incumbunt, quam ipsius Daniae hostes. Si placuerit Ordinariae Imperii Deputationi perstrare sub lit. G. adjunctam Expositionem causarum, quibus Sac. Reg. M. Sveciae

Lit. E.

Lit. F.

Lit. G.

Sveciæ bellum à Rege Regnoque Daniæ sibi illatum, etiam post pacem Roschildensem, continuare coacta fuit, deprehendit eam non cupiditate bel-
landi, aut intentione subiiciendi sibi dictum Regnum, sed aliis iustissimis
causis & necessitate ipsa exigente arma resumpsisse. In illo rerum statu non
defuerunt causæ, cur Holsatiam Regi Daniæ subiectam, armis statim aggre-
di potuisset. Nam ex Holsatia in Bremensem Ducatum Danica arma pri-
mum irruerunt, & postea exinde damna maxima data sunt Svecis. Adhuc
Consilarii Holsati etiam post pacem Roschildæ factam, auctores fuerunt
Regi suo continuandi bellum, & reiiciendi dictam pacem. Quin imò miles
Danicus dispositus per Vrbes & Oppida ejus Provinciæ, non videbatur pos-
se abstinere se ab hostilitatibus in Svecos exerceri solitis. Maluit tamen Sac.
Reg. Maj. offerre Holsatiæ quietem, quam ob injurias à Danis sibi denuò
illatas, negotium facessere provinciæ ad Sac. Rom. Imperii Corpus pertinen-
ti; prout etiam de eadem sua intentione Legatis suis superiori Anno, Mense
Augusto, adhuc Francofurti conjunctim degentibus notum fecit. Quid al-
ter eorum hic infra scriptus, tum de itinere hinc capeffendo cogitans, scripse-
rit de illa re ad Generalem Armorum Svecicorum Directorem per Holsati-
am, Principem Palatinum Solisbacensem, & quale responsum inde recepe-
rit de spreta ab Holsatis regià oblatione & electa communi cum Danis for-
tuna, id legere licet ex adjunctis apographis sub lit. H. & I. Non ignorat
Sveciæ Holsatiæ Ducatus Regimen & Consilarios, celatà fortè supra dicta
oblatione, auxilia Imperatoris contra Sveciam implorasse. An verò Imperii
Constitutiones & Instrumentum Pacis permittant, & ex usu etiam sit Electo-
rum, Principum & Statuum permittere, ut Imperator ex nuda alterius partis
delatione, sine præviâ genuina & legitimâ facti notitia, non modo ad arma
mox ruat, & delatum Imperii Statum seu fractæ pacis compertum & notori-
um aggressorem tractet, sed externum etiam Regem inconsultis Imperii Or-
dinibus pro lubitu suo & pro rationibus propriæ suæ Domus, hostem Impe-
rii publicatis Avocatoriis proclamet, arma contra eum sumat, & nomine Im-
perii bello persequatur, id ut supra indigitata summæ potestatis jura, quæ Or-
dinibus cum Imperatore sunt communia, & formam regendi Imperium, &
jusque securitatem & Statuum libertatem quàm maximè concernens, adeo-
que ingentis momenti & consequentiæ punctum, Electoribus, Principibus
& Statibus. & nunc cum primis Ordinariæ Imperii Deputationi, seu soli u-
niversum Imperii corpus pro tempore representanti considerandum propo-
nitur. Hæc Imperatoris promptitudo ruendi ad arma, non est ædemum iniquis
Holsatorum precibus provocata. Ex superius allatis probatum est, nullum
pacis siue hic Francofurti aut in alio aliquo Imperii loco, siue in Polonia faci-
endæ, sed bellandi solum desiderium hætenus penes Austriam & Electorem
Brandenburgicum refecisse. Quinimo Brandenburgici fervente negotio Ele-

Lit. H & I.

ctionis, & quidem ipsa die Cæsareæ Coronationis urgere non destiterunt,
ut in Collegio Electorali super mandatis Avocatoriis, ab Imperatore publi-
candis, propositio fieret & consultatio institueretur. Si dies dicta Corona-
tionis atque propterea Imperatori & Imperio solennis & veneranda, si nego-
cium inaugurationis sacrosanctum, si jusjurandum Imperatoris super Capi-
tulatione præstitum, si Augusti Collegii Electoralis & præsentium Princi-
pum Legatorumque Consilia pacifica, si denique à Sveciæ & Polonia in eo
conventu factæ declarationes ritè perpendantur & conferantur cum supra
dicto Brandenburgicorum postulato & horum consiliis; utique existima-
bunt omnes cordati damnam esse inconsideratam & profanam illam Bran-
deburgicorum importunitatem; idque eò magis quòd non ante cessaverit,
quàm mandata illa avocatoria sine scitu & consensu Ordinum, in summum
totius Imperii præjudicium, promulgarentur. An verò Electorum (ut lo-
quuntur illa contra Sveciam publicata) consilio, & unanimibus etiam o-
mnium & singulorum suffragiis, vel legitimo saltem ejusdem Collegii con-
cluso hic decreta sint sæpe dicta mandata, de eo non immeritò dubitatur.
Tantis enim Principibus & Imperii Columinibus haut dubie in mentes tum
venit, decernere mandata avocatoria, in casu & negotio, legibus Imperii
non definito, & præsertim graviore, Imperii salutem & quietem afficiente,
esse rem ut spectantem ad Ordinum Imperii deliberationem & totius Impe-
rii conclusum; ita maximè quoque esse consequentiæ; Regem scilicet Sveciæ
(nam alius contra quem Brandenburgica arma ferrentur, non erat) qui ne-
minem in Imperio laceffierat; qui contestabatur se velle dissidia in Polonia
& Borussia orta, & quæ ad Imperium propriè non attinebant, brevi via &
iustis conditionibus componere; qui Imperii Ordines de ingruentibus Im-
perio malis, nisi Imperator & Elector Brandenburgicus pari ratione tractatui
& paci se accingerent, tempestivè & amicè monebat; ejusmodi avocatoriis
declarandum esse Imperii hostem: Multos Imperii Principes, Comites,
Barones, Nobiles & alios, honestos strenuosque viros, qui freti Germano-
rum antiquissima & huc usque in solidum conservata libertate, extra Imperii
fines, in Regnis aliis, Polonia scilicet & Dania Sveciæ militabant, simul dam-
nandos esse improbitatis & illicitarum operarum. Interesse omnium & sin-
gulorum Imperii statuum mandata avocatoria, si modo essent expedienda,
non nisi juxta leges, iustè & necessariò decerni: id nisi fieret, multum odii
& periculi in eos, qui & perperam publicandis auctores, & iniustè publica-
torum effectuique datorum participes & patientes fuissent, posse redundare.
Hæc & talia, quin obversata sint Electorum animis, non dubitat Legatus
Sveciæ. Et (si forte ad importunas Brandenburgicorum instantias in aliqua
mandata, sed generali saltem formâ, & sine alicujus innocentis præjudicio
edenda, quidam Electorum tum consenserant) non fit eidem Legato verifi-
mile,

mile, voluisse eosdem hoc ipso favere intentioni & effectibus, quæ nunc demum conspiciuntur; præsertim cum non minus ex parte Electorum, quam Principum & Statuum Casarea illa Edicta in plerisque Imperii Provinciis non sint promulgata, in aliquibus verò certi tantum respectus causâ, non animo lædendi Sveciam, publicata perhibeantur. Quid secum ferant ejusmodi Avocatoria, & quid intendere soleant eorum suaves & auctores, mavult

Lit. K. Legatus excerpto quodam alieni scripti sub lit. K. huic sociato, quàm suis verbis monstrare. Ea omnibus hic nuper eluxit ipsius Sac. Cæs. Maj. indoles, ea animi moderatio, & Justitiæ is amor, annosque supergressa prudentia, ut credi nequeat, eam (si modo omnes in tam ingenti negotio concurrentes circumstantiæ & consequentiæ rite & fideliter eidem representatæ sunt) talia Edicta & iis inædificatas actiones mandasse. Præfigitur tamen Avocatoriis Casareum nomen: prætexuntur rei necessitas, Casareum Officium, Capitulatio ceu norma & Electoralis Collegii Consilium Autoritasque. Ipse tallium suavor & impulsor, armorumque ductor, Elector Brandenburgicus, ut & Cæsarei Generales non verentur extra Imperii fines & quidem in Bello, quod in Regno Daniæ geritur. & à Dania est susceptum, nomine Imperii captivos Sveciæ Officiales & milites Germaniâ undecunque oriundos declarare improbos & proscriptos eosque ceu Imperii bannitos retinere & suis servitiis mancipare, prout id cum aliâ ex ipsa notorietate, tum ex Sac. Reg. Maj. Sveciæ literis sub lit. L. patet.

Lit. L. Quomodo etiam Campi Mareschalli Dn. Comitis Konigsmarck conjux queratur de confiscatis sui mariti bonis, & quàm indigne id Sac. Reg. Maj. Sveciæ ferat, etiam ex additis apographis sub

Lit. M. N. lit. M. & N. videre est. Hæc nisi tempestivè sistantur ab illis, quibus competit summa cum Imperatore potestas, & quorum interest pacem sartam tectam conservari: Nisi Avocatoria tollantur, captivi Officiales & milites laxentur banno, & transeuntur militari ritu; nisi bona Dn. Comitis Konigsmarck & aliorum fisco addicta, debitè restituantur, facile est judicari, quid tantæ injuriæ pluribus aliis sociatæ, tandem post se trahant. Quibus evenientibus, ut Sac. Reg. Maj. Sveciæ nullam causam præbuit; ita nunc Legatus Ejus, facta coram Deo, universa Europa, toto Imperio & præsentis Deputationis Conventu protestatione super Regis & Domini sui ianocentia & adversæ partis pervicacia, confidit non fore inultos omnis seculi mali Authores. Præterea notum est, quantos clamores per Imperium hoc tempore excitaverint Brandenburgici & quod quasi Imperii Ordines ad arma clamaverint propterea quod Sveci Castra Dömitzen in Ducatu Megapolitano, & Löckenitzen in Marchia occupare voluissent, quodque navem quandam Colbergensem fisco addixissent. Tempus ipsum docuit, prius ne quidem fuisset tentatum. Quod verò posterius commentitiis quibusdam circumstantiis fuerit incrustatum, ostendit supra sub lit. N. allegatum docu-

documentum. Detenta quidem à Svecis in Oresundo fuit navis quædam Colbergensis, sed ad tempus tantum & ob evidentes rationes: quæque postea ad suos fuit dimissa. Fuit verò superiori autumnò & quidem tum detenta, cum Hassnia à Svecis oblecta, à prævectis aliarum Nationum, etiam Germaniæ navibus omnia, quæ in iis ex usu suo deprehendebat, sibi desumere sustinuit, & navibus deinde ipsis ad vehendum sibi ex Holsatia & Cimbria fœderatorum militem, uti decrevit. Desumpta quoque ex eadem navi Colbergensi fuerunt edulia, aliaque in usum militiæ Svecicæ; & navis ejusdem Domino solutio ex vectigalibus Pomeraniæ fuit assignata. Nihil hic à Svecia est factum, quod à jure & moribus gentium, ipsaque adeo Danorum praxi dissonum possit dici: perinde tamen de nave illa per Imperium circumlatæ fuerunt Brandenburgicorum querelæ, ac si Berolinum à Svecis fuisset captum. Scilicet hæc & similis farinæ alia, hinc inde corrala prætextum debuerunt præbere Avocatoriis evibratis & injustis adversæ partis consiliis actionibusque. Si illi, quibus in Imperio competit potestas decernendi & publicandi Avocatoria contra improbe & illicita facientes, justâ trutinâ voluerint examinare Electoris Brandenburgici actiones, quomodo scilicet Polonis in Pomeraniâ ruituris, eamque igne ferroque vastaturis viam & patefecerit, & per proprios monstraverit; quomodo ipse Ductor exercitus unâ cum Casareanis & Polonis Megapolitanos, & præcipuè Holsatos in hunc usque diem exagitet; quomodo tractatum in Polonia detrectet, & bellum tam ex Polonia, quàm Dania in Germaniâ, idque libidine habendi Pomeraniâ derivet; habebunt procul omni dubio, quod in Germano præsertim Principe & reprehendant, & si talibus superfedere nolit, iusta indignatione persequantur. Sed regerunt Cæsarei & Brandenburgici, non aliud se intendere & querere quàm pacem sibi & omnibus suis fœderatis tutam, communem & universalem. Si Casareanorum & Brandenburgicorum verbis ipsa intentio concordat, cur pacificationis negotium ad eum finem non promoveant? Tantum abest ut Svecia illi scopo refragetur, ut ad generalem Tractatum sit paratissima. Legati Svecici qui Tractatus Sveco-Polonici causa in Pomerania hærent, & securitatem transeundi in Borussia præstolantur, jam diu habent sufficientia procuratoria tractandi cum Danis æque ac cum Cæsareis, Polonis & Brandenburgicis. Testis etiam erit Eminentissimus & Celsissimus Princeps & Elector Moguntius infra scriptum Svecicum Legatum productis jam dudum authenticis literis ad oculum ostendisse Sac. Reg. Maj. Sveciæ in pacem universalem propendere. Quinimò ipsa Sac. Reg. Maj. Sveciæ edita Croneburgi die 20. proximè præcedentis mensis Junii, luculentissimâ Declaratione, quæ sub lit. O. adjungitur, omnibus, & huic cum primis Deputationis Conventui testatum fecit, se nihil prius neque antiquius habere, quàm ut universali ejusmodi Tractu

Lit. O.

Atu Septentrionalibus motibus finis imponatur. Vbi propositum tale à Caesareis & Brandenburgicis publicè & reapse declaratum est? Quod hoc fecerint vel erga Directorium Moguntinum vel in hoc Imperii Conventu vel etiam coram Mediatoribus in Dania & Polonia, haecenus Svecico Legato non est compertum. Solenne alias solet esse. Austriacis pacem in lingua promptam, in corde verò bellum fovere: huic deinde scopum proponere aliam pacem, quæ intentioni & rationibus suis magis sit accommodata. Neque verentur talia dicere & sua dicta factis comprobare. Legato Caesareo Isaaco Volmaro hinc non ita pridem abiturienti non forte fortuna excidit, sed familiaris & penè quotidianus sermo fuit: scilicet Imperium non ante fore quietum & tutum, quàm Svecia è Germania Provinciis eliminata, intra suas rupes redigeretur; nunc nunc adesse tempus, quo illa res effectui daretur. Jactatae fuerunt in Sveciam temerariae & probrosae ejusmodi voces: niox post Pacem Pragensem; Sed superba illi intentioni non respondit eventus. Qui tumida illa Imperia tum mittebant, D.E.O. duce & direttore tandem ad Pacem, quæ juxta Imperii Constitutiones, Ordinum libertati consulti, adacti sunt. Sicam iterum, ut jam ceperunt, ita pergent evertere, & tum demum Imperium (quæ temeraria est supra dicti Legati Caesarei vox) tutum fore iudicabunt cum Sveciam cecissis illi in Germania Provinciis, spoliaverint, pro optima & jucundissima pace bellum priori longe deterius inducent.

Quare cum Aula Imperialis (suffragante eidem nunc Electore Brandenburgico tantisper dum Pomeraniae acquirendæ causa Regno Sveciae noceat) non secus habeat leges Imperii, illas praesertim, quibus quàm maxime nituntur & Ordinum Libertas & Imperii Pax, ac si arbitrii ejus sit, easdem si non plane refigere, saltem pro tempore & rationibus Austriacae limitare, indeque Tractatus Pacis tam universalem quàm particulares in Polonia, & Dania haecenus impediatur, tantoque tempore oblata sibi à Svecia reconciliationi aures obstinata occludat; Interea verò in Imperio motibus & bello jam aperiatur: Ideo in hoc rerum articulo (cum Germania tot bellorum faces admoventur & Aula Imperialis salutem publicam susque deque habet) est cur sacri Rom. Imperii Ordines & Reipublicæ, & sibi quisque metuant. Quæ præjudicia afferantur Reipublicæ non solum Avocatoriis perperam expeditis & bellis sine Ordinum Imperii scitu & consensu susceptis & huc usque gestis, sed aliis etiam modis haecenus inausis, vel certè cautiore ratione tentatis, sunt partim in hoc & prioribus Memorialibus demonstrata, partim etiam jam per se nota. Fama etiam est, non modo egredi Exercitum federatorum Cimbriæ & Holsatiæ, sed novum etiam in Austriacis Provinciis comparari. Ut vel hic in Austriacis Provinciis diu subsistat, vel ille domos quisque suas adhuc repetat, non est verisimile; quin hoc potius, ut omnes vel

vel in Sveciae Provincias, vel vicinas alias vel etiam utrasque pro rerum statu & intentione, quam fovēt, sese infundant, & pro Imperio, quod sibi assumunt, deinde agant. Sac. Reg. Maj. Sveciae confidit fore, ut quæ sibi ab Imperio debetur guarantia, in omnem eventum præstò sit. Et ut ipsa provocata licet & lacerata tam variis injuriis & modis, pacem tamen Imperii omnibus justæ vindictæ causis, occasionebus & emolumentis haecenus prætulit, & adhuc quàm diu per alios licebit, præferre parata est: ita non dubitat, quin Sac. Rom. Imperii Electores, Principes & Status & Eorum hic Francofurti ad Moenum congregati Deputati vicissim quod sui muneris est, faciant & maturè consulant periclitantibus Imperii Juribus, Authoritati, Saluti. Francofurti ad Moenum, die 4. 14. Julii Anno 1659.

Matthias Biörenklou.

Lit. A.

SACRA AC REGIA MAJESTAS,

Domine Dn. Benignissime.

Ecclésiastici Ordines & Clerus Univerſus Majoris Poloniae; Diœceſis Poſnaniensis, humiles ſervi & indigni apud Deum exoratores, ad thronum Sacrae Reg. Maj. Vestræ iſto libello venerabundi accedimus: Novum id planè neque in hunc diem fortè auditum ab externo Regno ad Regem externum: Sed malorum novitas adeò ſuperat, ut, quod in medicina fieri ſolet, conſumptis fruſtra veteribus, nova tam & externa remedia neceſſitate adacti quæramus. Patiatur bonitas Austriaca in dolēſque alta & Regia Sacrae Majestatis Vestræ, miſerias noſtras breviter ſibi narrari & quam in lubrico Res Sacrae, Clerus iſtius oræ, poſtremo fides Catholica, niſi magnitudine animi, pietate, Juſtitiâ, Clementiâ Sacrae Majestatis Vestræ fulciantur. Onerari invidiâ auxiliarem militem apud aures Sacrae Majestatis Vestræ minimè velimus, illum præſertim egregiè de nobis meritum, cujus auctoritati ac terrori firmatam rem Poloniam libenter imus adſcriptum.

Novimus exercitum ſine annonâ haberi regi que non poſſe, ſed rationes noſtræ tot per annos attrita cogunt ingenuè fateri, nullas omnino vires opes vè nobis ſuppeterere, quæ ſerendo tanto oneri ſufficiamus.

Accedit, legiones per oppida ut plurimum Ecclésiastica diſpoſitas, patrimonium Chriſti lacerare, annonam & pecuniam ex agris multis exigere, jubereque ut in longinquas ſtationes alicubi ad decem, quindecim, vel amplius milliaria commeatus devchantur.

Commiſſionem ſeu Ordinationem hybernorum nullo Ecclésiastico

vocatō aut præsente peractam, Sanctuaria Parochorum omni Jure & consuetudine exempta occupari, alimenta eorum consumi, prædia & Curias quasvis Ecclesiasticas & milite insideri, boves, armenta mactari, abigi, non quantum licet, sed quàm libet, & quod acerbum longeque miserrimum, neque ipsismet Dominis ad tolerandam vitam necessaria & propria permitti.

Equidem experiendo didicimus, inevitabilia hæc mala comitesque in bello Provinciarum calamitates ac ærumnas. Magna tamen spe ducimur, exhaustis egentibusque à Clementia Regia Sacra Majestatis Vestra præsidium ac levamentum fore.

Ingentem modo animum Sacra Majestatis Vestra dignissimum hæc cura exerceat, everfis Ecclesiasticis bonis, Sacerdotes victus inopia (prout nunc evenit) à templis & altaribus discessuros, subituram hæresin, cui pridem valida in hac provincia compendium ad præsens videtur occasione publici mali partes suas longe proferendi.

Porro innata Clementiæ & Magnitudini animi Sacra Majestatis Vestra humillimè & cum lacrymis supplicamus, velit jubeatque Sacra Majestas vestra cultum divinum & patrimonium Christi relaxatione à tantis tamque impossibilibus oneribus conservari.

Rependet Deus ter Optimus tanto erga nos Sacra Majestatis Vestra beneficio longævam vitam, tranquillum Imperium, lata incrementa, immortales terra cœloque triumphos, quod nos animitus oramus vovemusque. Datum Posnaniæ die 22. Januarii Anno 1658,

Sacra, ac Serenissimæ Majestatis Vestra,
Dni, Dni. Benignissimi,

Servi & exoratores humilissimi

Albertus Tholibowskj Episcopus
Posnaniensis. *mpp.*

Andreas Olszowskj Præpositus Posnaniensis,
Capituli Ecclesiæ Cathedralis & Cleri
Dioecesis Posnaniensis nomine *mpp.*

Ad

Sacram Regiam Majestatem Hungariæ
supplices literæ Episcopi & Cleri Posnaniensis, exhibitæ ab Ablegato Regis
Poloniæ Præposito Posnaniensi, Dn.
Andrea Olszowskj.

SAC. CÆS. MAJ. DOMINE DOMINE CLEMENTISSIME.

Aliis sine dubio vis innotuit Sac. Cæs. Maj. Vestra qualiter Elector Brandenburgicus Reipublicæ Poloniæ ex nomine Ducis Prussiæ Vassallus, Regi Sveciæ aperto Poloniæ hosti, contra omne jus & fas novo infamique fœdere non pridem sociatus, & nuperrimè publicis etiam literis hostilitatem profiteri non veritus, in festis jam armis in Serenissimum Regem Nostrium ejusque Exercitum invehatur. Quam quidem atrocem injuriam & raram perfidiam quam acerbè sentiat. Serenissimus Rex, & omnes, Regni Ordines verbis satis non potest exprimi. Violavit ille Pacta publica, quæ Nobis cum universo Imperio & singulis Imperii principibus, populisque intercedunt.

Nec enim licuit, per Pacta conventa Principi Germaniæ in Provinciis Imperii milites contra Regem Regnumque Poloniæ scribere, multo minus licuit arma infesta reipso inferre, minimè vero omnium licuit, Vassallo Regni Poloniæ tot juribus & beneficiis obligato, inire cum hostibus fœdera, arma jungere, invadere Provincias, occupare Urbes, susque deque vertere jura, innovare statum, Episcopatum extinguere, Ecclesiasticum Dominium secularizare, dismembrare Regnum; Exercuit vero in immensum magnitudo & enormitas tot facinorum & injuriarum, ex dolo quem immiscuit, quando ficto protectionis nomine, magnam Prussiæ partem suæ fidei conceditam paulo post prodidit, & partim in suam partim in hostium potestatem, miseramque servitutem coëgit. Si maximam historiæ Germaniæ partem plurium seculorum recensere placet, vix reperiemus exemplum similis perfidiæ, in Principe Germaniæ; Hæc profecto sunt, quæ justum totius Poloniæ odium contra Electorem Brandenburgicum alias suscitaverunt, quod tamen nuper excrevit in immensum, & plane factum est implacabile, quando infestum contra Regem & Rempublicam animum per ultimum internuncium literaria belli clarigatione declaravit; Itaque omnes vellent perditum & radicatum excisum. Sed quemadmodum Sacram Cæsaream Majestatem Vestram, ut supremum ejusmodi facinorum recognoscimus in Imperio vindicem ita jam ingenti tenemur desiderio, sciendi, quas ab armatura Sac. Cæs. Maj. Vestra sperare & expectare possimus vindicias. Nos ipsi sanè nobis non deerimus, sed Maj. Vestra quæ Imperator, quæ vindex, publicorum jurum fœderumque quæ caput Christianitatis, non deerit sine dubio juri suo, si domare juvet vicini Catholici innocentis Regni invasorem & oppressorem. Mitto privatas Vestra Majestati Cæsareæ & Regiæ proprias justorum armorum causas. Experta est Sac. Cæs. Majestas Vestra

quo dolo actum sit, in nuperis Legationibus, quando idem ipse Elector Brandenburgicus eodem plane tempore, sua cum Rege Galliae foedera contra Majestatem Vestram Parisiis stabilivit, hic Viennae nescio quas armorum conjunctiones per suum Legatum à Sac. Cæs. Maj. Vestra fraudulenter expetiit. Denique quid tandem superest, nisi omnium armis opprimatur ille, cui nihil est sanctum, nihil pium, nullum jus inviolabile, nulla foedera satis firma, à quo semper formidandum est, si minima deturbellandi & rebellandi occasio & opportunitas, si Maj. Vestra Cæs. in hac occasione suam Nobis subtrahat manum, multa quidem erunt, quæ nos multum mædere facient, sed nihil afficiet acerbius, quam quod Brandenburgicus evadet inultus nec luct pro meritis. Nostri solius Poloniae armis, uti par est, vindicare arduum est, conabimur tamen, quantum vires nostræ ferent. Serenissimo certè Regi nostro constitutum est, tentare omnia, ut liceat vindicare acerbissimas Deo, Ecclesiæ, Regnoque illatas injurias neque dubitabit, hostem Regni aggredi & querere Brandenburgicum etiam in subiectis eidem Provinciis intra Imperium, quod Sacra Cæs. Maj. Vestra Electoresque imperii, pro suâ quisque prudentiâ nullâ injuriâ factum existimabunt. Illud ad finem adiciatur: Brandenburgicum privatis publicisque Literis persuadere velle, tum Poloniae Proceribus, tum aliarum Nationum Principibus, conjunctionem suam cum Rege Sveciæ & armorum Societatem non extendere, ut hostem se profiteatur Regis Poloniae. Egregie! Sed retorqueamus hoc telum: Sac. Cæs. Maj. jungat arma Poloniae, ut se non hostem profiteatur Regis Sveciæ & Electoris Brandenburgici, sed ut Pacem inter hos, Regnumque Poloniae efficacius & felicius promoveat, & stabiliat. Dignabitur Sac. Cæs. Maj. Vestra cito & Clementissimo responso aperire mentem suam, quo redux exhilarare, & in optimam spem erigere tam Serenissimum Regem quam universam patriam possim.

Sac. Cæs. Maj. Vestrae

Humilimus Servus
Andreas Mostkorosky.

Lit. C.

NOS FRIDERICUS WILHELMUS DEI gratia Marchio Brandenburgensis Sacri Romani Imperii Archi-Camerarius & Princeps Elector Magdeburgi, Prussiae, Juliae, Cliviae, Montium, Stetini Pomeraniae, Cassubiorum, Vandalorumque, nec non in Silesia Crosnae & Carnoviae Dux, Burgravius Norimbergensis, Princeps Halberstadii & Mindenae, Comes Marcae & Ravensbergi Dominus in Ravensstein, significamus omnibus

bus & singulis quorum scire hoc interest, Quod cum ad Tractatum cum Serenissimo & Potentissimo Principe, Dn. CAROLO GUSTAVO Svecorum, Gothorum Vandalorumque Rege, Magno Principe Finlandiae, Duce Esthoniae, Careliae, Bremae, Verdae, Stetini Pomeraniae, Cassubiae, & Vandaliae, Principe Rugiae, Domino Ingriae & Wislariae, nec non Comite Palatino Rheni & Bavariae Duce, Domino Cognato, Fratre & foederato nostro colendissimo, Plenipotentarios nostros Commissarios constituerimus, eoque sufficientibus Mandatis instruxerimus, Illi cum Suae Regiae Majestatis Plenipotentariis Commissariis congressi, in sequentia pacta quorum Capitula omnia & singula hic inserta sunt, atque hic sequuntur, consenserint.

Notum testatumque sit universis & singulis, quorum interest, aut quomodolibet interesse potest, quod cum post confecta inter Serenissimum & Potentissimum Principem ac Dn. Dn. CAROLUM GUSTAVUM DEI gratia Svecorum, Gothorum, Vandalorumque Regem, Magnum Principem Finlandiae, Ducem Esthoniae, Careliae, Bremae, Verdae, Stetini Pomeraniae, Cassubiae & Vandaliae, Principem Rugiae, Dn. Ingriae & Wislariae, nec non Comitem Palatinum Rheni & Bavariae Ducem; & Serenissimum Principem ac Dn. Dn. FRIDERICUM WILHELMUM DEI gratia Marchionem Brandenburgensem. Sac. Reg. Imperii Archi-Camerarium & Principem Electorem, Magdeburgi, Prussiae, Juliae, Cliviae, Montium, Stetini Pomeraniae, Cassubiorum Vandalorumque, nec non in Silesia Crosnae & Carnoviae Ducem, Burgravium Norimbergensem, Principem Halberstadii & Mindenae, Comitem Marcae & Ravensbergi, Dn. in Ravensstein, Pacta non modo Feudalia, quibus Regiomonti die Septimo Januarii, Styli Veteris, hoc anno initis, Serenitas sua Electoralis, pro se & suis Legitimis Successoribus promissit, se velle Ducatum Borussiae & Principatum Warmiae à Sacra Regia Majestate & Regno Sveciae in feudum recognoscere, sed insuper etiam certi cujusdam foederis Mariæburgi die decimo quinto Junii St. Vet. hoc etiam anno conclusi, utrinque & à Regia, & Electorali parte, belli pacisque actionibus, singularia & egregia admodum constantis & sinceræ amicitiae experimenta & documenta edita, & Sac. Reg. Maj. Sveciae, Serenitasque sua Electoralis hoc tempore invicem contestata sint, publicæ cum primis rei fore proficuum, atque propterea utrique nunc cordi, firmiterque propositum esse, ut eadem mutua amicitia, indissolubili foedere devincta, in Sac. Regiae Majestatis, & Serenitatis suae Electoralis heredes & Successores propagetur & perpetuetur; Simul verò Serenitas sua Electoralis proposuerit, & à Sac. Reg. Maj. peculiariter contenderit, ut supradicta pacta feudalia, die VII. Januarii Regiomonti conclusa, amplius nullam vim & vigorem habeant, sed penitus aboleantur, ipsi Ducatus Borussiae & Principatus Warmiae non sint feudum Sac. Reg. Maj. & Ejus Successorum Regum & Regni Sveciae; In

locum tamen saepe nominatorum pactorum feudaliū, mutuū, arctissimū perpetuumque foedus utrinque ineatur : Et Sac. R. M. consideratis diligenter non modo propinqui sibi sanguine & foederati, optimeque de se, & communi causa meriti Principis intentione, & publico bono deditis consiliis actionibus bellicis & Civilibus, sed etiam utilitatibus & emolumentis, quæ & præsentī rei communis statui firmando, & posteritati rectè consulenda, inde emergere poterunt, si scil. Serenitas sua Electoralis ob supradicta omnia, Princeps Summus & Suverenus, quoad Ducatum Borussiae & Principatum Warmia sit, & arctissimo propterea foedere cum sua Regia Maj. & Ejusdem Successoribus Regibus & Regno Sveciae jungatur, animo ideo promptissimo expressura speciale quoddam amicitiae testimonium, quo Serenitatem suam Electoralem Ejusque inelytam stirpem complectitur, & sibi eam magis magisque devincire nunc cupit, in abolitionem saepe dictorum pactorum feudaliū, & surrogationem arctissimi & perpetui foederis condescendit, inque eum finem utrinque postea eo usque collimatum fuit, dum nuperrimis diebus perficiendae hujus rei causa, S. R. M. Nos plenipotencia debita & sufficientibus mandatis instructos, me videlicet Regiae suae Maj. supremum Cabicularium & cohortium Prætoriarū Colonellum CHRISTOPHORUM CAROLUM SCHLIPPENBACH, Comitem in Schefuede, Liberum Baronem in Linsala, Dominum in Salingen, & me Regiae suae Majestatis Consiliarium Aulicum & Præsidentem Ducatum Bremensis & Verdenensis MATTHIAM BIÖRENKLAU, Hereditarium in Elmenhoff, Wannestadt & Tislinge; ut & me Regiae suae Maj. Consiliarium, & ad Aulam Serenitatis suae Electoralis Residentem BARTHOLOMÆUM WOLFSBERG, Hereditarium in Engenaa. Serenitas verò sua Electoralis Nos quoque debita plenipotencia & sufficientibus Mandatis instructos, me videlicet Serenitatis suae Electoralis Consiliarium Status intimum, & negotiorum Feudaliū Directorem, nec non Serenissimae Electrices supremum Aulae Praefectum & Capitaneum in Oranienburg OTTONEM L.B. de Schwerin, Dominum in Landsberg, Oldewigshagen, nec non Electoratus Brandenburgensis hereditarium Camerarium, ut & me FRIDERICUM de JENA, Serenitatis suae Electoralis Consiliarium Status intimum, invicem congregi. & supradictum negotium inter Nos ventilare, tractare, & demum concludere jusserint. Nos deinde vigore supradictorum Procuratoriorum & acceptorum Mandatorum, habitis ultro citroque conferentiis, in sequentes utrinque conditiones, mutuo & unanimi consensu iyerimus.

I.

Quemadmodum itaque vigore Pactorum Regiomontanorum die 7. Januarii st. vet. hujus anni initiorum, Ducatus Borussiae & Principatus Warmia dicto die in perpetuum à Regno Poloniae separabatur, ita hoc ipso,

& virtute

& virtute horum Pactorum in æternum quoque separatus sit & maneat, adeo, ut neque Serenitas sua Electoralis, neque ipsius Successores, Ducatum Borussiae & Principatum Warmia alla ratione Regno Poloniae, aut ejusdem Vassallagio & dependentiae impostero obstringere, sed potius omnibus viribus reniti debeant, ne unquam ad eandem vel similem Conjunctionem cum Polonia, vel quocunque alio Regno aut Republica reducantur & veniant.

II.

Quem in finem Sac. Reg. M. Sveciae pro se & successoribus suis Regibus & Regno Sveciae; nunc & in perpetuum pacta feudalia, quæ inter S. R. M. & Regnum Sveciae ab una; & Serenitatem suam Electoralem ab altera parte Regiomonti die 7. Januarii hujus 1656. Anni, erecta fuerant, & in quibus præter alia Serenitas sua Electoralis quoque promiserat, se velle prædictum Ducatum Borussiae & Principatum Warmia à Sac. R. M. Ejusque Successoribus Regibus & Regno Sveciae in feudum recognoscere, cum omnibus aliis Regiomonti die 7. Januarii præterea initis Conventionibus, & subsecuta declaratione Mariæburgensi die XV. Junii st. v. hujus anni, hoc ipso cum omnibus & singulis suis verbis, Clausulis & Articulis inibi comprehensis, irrita & nulla pronunciat, omnemque ipsis vim, vigorem & effectum, hoc ipso & virtute hujus pacti penitus & in æternum detrahit, ipsaque dictorum pactorum Originalium, cum retradi non potuerint, hoc ipso pro retraditis, utrinque sciscis, & in cineres redactis habentur, atque in æternum habebuntur, adeo ut pacta hæc abolita, contra Serenitatem suam Electoralem & Ejus ex legitimo matrimonio descendentes Successores masculos in posterum nulla penitus ratione allegari, vel Sac. Reg. Maj. Ejusque Successores Reges Regnumque Sveciae, illis uti possint vel debeant.

III.

Quod DEUS itaque Ter. Opt. Max. felix faustumque esse jubeat, ab hac die & in perpetuum Serenissimus Princeps ac Dn. Dn. FRIDERICUS WILHELMUS DEI gratia Marchio (totus titulus) & Ejusdem ex legitimo matrimonio descendentes Successores Masculi, omnes & singuli, continuata serie, ratione Ducatus Borussiae & Principatus Warmia, sint & manebant Principes Summi, absoluti & Suvereni, iisque juribus, quibus, Principes Summi & independenti potestate pollentes gaudent, vel merito gaudere debent, posthac gaudeant, utantur & fruuntur.

IV.

Quemadmodum verò Sac. Reg. Maj. & ejus Successores Reges & Regnum Sveciae nullo unquam tempore, quamdiu Serenitas sua Electoralis, Ejusque ex Legitimo Matrimonio descendentes masculi supersunt,

Jus aliquod sub quocunq; prætectu vel specie in Ducatum Borussia & Principatum Warmia, vel partem aliquam eorum prætere, vel Duces & Principes in aliquo summa & absoluta potestatis exercitio turbare, vel etiam ad instantiam, sive Statuum sive subditorum, sive aliorum quorumcunque se immiscere, vel alio modo, sive directe sive indirecte, sive per se, sive per alios, sive aperte, sive clam, inquieta possessione & Dominio summa Potestatis & Suverenitatis inquietare debent; Ita serenitas sua Electoralis, & Eiusdem Successores legitimi, in nullam Regalis Borussia partem jus ullum, vel ullam prætensionem sibi vindicabunt, nihilque unquam in præjudicium reservati pro S. R. M. & Regno Svecia juris successionis in supradictum Ducatum Borussia & Principatum Warmia in casum deficientis lineæ Serenitatis suæ Electoralis descendens lineæ, sive per se, sive per alios, clam vel palam agent.

V.

Et quemadmodum sedes Capituli Canonialis Frauenburgum, una cum adjacente suo territorio, quod vulgari lingua appellatur *das Frauenburgische Ampt* / vigore supradictorum Pactorum feudalium jam abolitorum à Warmia Principatu segregabatur, & S. R. Maj. atque Regno Svecia reservabatur, ideo etiam dicti Capituli Canonialis sedes, Oppidum scilicet Frauenburgum, cum integra Præfectura, vulgo *das Frauenburgische Ampt*, posthac penitus à Principatu Warmienensi separabitur, & Sac. Reg. Maj. Eiusque successoribus Regibus & Regno Svecia competet, idque limitibus iisdem, quibus tempore erectorum Pactorum Feudalium jam abolitorum, peculiariter & speciatim pro talibus habiti sunt, & quibus à cæteris territoriis Episcopalis vel Capitularibus & Warmia tunc distincti fuerint. Atque ideo S. R. M. & Eius Successores Reges & Regnum Svecia jus nullum in fundos, pagos & jura, quæ ante tempus erectorum nunc abolitorum Pactorum Feudalium, Capitulo Frauenburgensi, Eiusdem Canonicis, & quibuscunque aliis in territorio Frauenburgensi existentibus Ecclesiasticis, extra dictum speciale territorium Frauenburgense in Serenitatis suæ Electoralis provinciis competierunt, posthac unquam prætere. Vicissim Serenitas sua Electoralis & Eius ex legitimo Matrimonio descendentes, Successores Masculini nihil quicquam ex fundis, pagis, Jurisdictionibus, Juribus & redditibus, item Jurium & reddituum Communionibus, quæ extra Principatum Warmia, sive in territorio Frauenburgensi, sive in aliis Sec. Reg. Maj. Svecia territoriis antehac ad Episcopatum, Capitula, & alios quoscunque Ecclesiasticos in Warmia spectarunt, sibi vendicabunt.

VI.

Adhæc, ut de stabili & sincera amicitia plane nullum super sit dubium, non modo Conjunctio ista armorum, quæ die XV. Junii anni jam currentis Maria-

Mariaburgi est inita, (quatenus hisce & nunc confectis Secretis Pactis, ipsique adeo Suverenitati seu summa potestati, non est contraria) virtute hujus Articuli repetita sit, & priorem suum vigorem obtineat, sed insuper etiam loco abrogata feudalisi illius obligationis, quæ antehac inter S. R. M. & Ser. suam Electoralem intercessit, serenitas sua Electoralis & Eiusdem ex linea Serenitatis suæ Electoralis descendente mascula Legitimi Successores, ab hac die, quoad supradictum Ducatum Borussia & Principatum Warmia absoluti, Suveronii, Independentisque Principes, & arctissimo quodam fœdere, & ratione eventualis illius Successionis, quæ infra Artic. XIII. comprehenditur, S. R. M. & Eiusdem Successoribus Regibus & Regno Svecia, perpetuo & inviolabiliter conjuncti & invicem obligati maneant, adeo quidem ut inter Sacra Reg. Maj. & Eiusdem Successores Reges & Regnum Svecia, & Serenitatem suam Electoralem, & Eiusdem descendentes Legitimos Successores, absolutos & suverenos Duces Borussia & Principes Warmia fœdus & vera amicitia conclusa & stabilita.

VII.

Sit itaque ab hac die inter Sac. Reg. M. & Eiusdem Successores Reges & Regnum Svecia ab una; inter Serenitatem suam Electoralem & Eius ex legitimo matrimonio descendentes Successores masculos ab altera parte firmum, indissolubile & perpetuum fœdus, mutua fides, ut & constans atque sincera amicitia, eaque serio semper servetur, & inviolabiliter conservetur, ita ut pars altera alterius & utriusque terrarum, ditionum & subditorum tanquam propriorum, commoda, utilitatem, honorem & augmenta quærat & promoveat.

VIII.

Vigore ejusmodi perpetui fœderis, nulla pacta aut fœdera, quæ hactenus utrinque cum aliis confecta fuerunt, vim ullam obtineant (quatenus huic fœderi & commodo ac bono utrorumque contrahentium adversantur) neque ulla posthac pacta aut tractatus in præjudicium & detrimentum hujus pacti habeantur, aut concludantur. Atque ideo S. R. M. & Serenitas sua Electoralis pro se & suis respectivè Successoribus, Regnis, Provinciis & ditionibus, ad hoc se mutuo nunc obstringunt, quod in futuro Tractatu cum Rege & Republica Polonia, Magnique Ducatus Lithuania, conjunctis consiliis & viribus in id studiosissime incumbere velint. Primum ut Sac. Reg. Maj. Eiusque Successores Reges & Regnum Svecia eam à Rege & Republica Polonia Magnique Ducatus Lithuania, adipiscantur Satisfactionem, quæ Instrumenti secreti Articulo primo expressa est. Deinde ut serenitas sua Electoralis & ejusdem ex linea serenitatis suæ Electoralis descendente mascula legitimi Successores, non modo Ducatum Borussia, sed etiam Principatum Warmia cum omnibus eorum pertinentiis & juribus, eumprimis verò absoluta

potestate & suverenitate, tuto ac perpetuo habeant & possideant. Si itaque Deo ita dirigente motus & bellum præfens Polonicum componi & sopiri debet, neutra pars ullum de pace facienda Tractatum, vel quodcunque cum hoste pactum, nedum ipsam Pacem cum eodem hoste initura & conclusura est, nisi altera consenserit, & utrique parti ex præscripto hujus articuli, ut & Articulorum primi & secundi in Instrumento secreto, satisfactum sit, omnesque & singulae Provinciae & jura, tam uni quam alteri parti hoc bello, & per futurum cum Rege & Republica Poloniae, Magnique Ducatus Lithuaniae, Tractatum, acquisita & acquirenda communi pacis Instrumento debite includantur, & imprimis ut Serenitas sua Electoralis sæpius dictam absolutam potestatem & suverenitatem salvam & integram, absque ullo damno, detrimento, vel incommodo retineat, & tum vigore etiam ejusdem Instrumenti Rex & Respublica Poloniae, Magnique Ducatus Lithuaniae, juri & prætensionis quantum in Provincias Instrumenti secreti Articulo primo specificatas, & Sac. R. g. Maj. Ejusque successoribus Regibus & Regno Sveciae in satisfactionem dandas & tradendas, tum in Serenitatis suae Electoralis Ducatum Borussiae & Principatum Warmiae hæcenus habuere, firmiter & sufficienter renuncient renunciatumque sit.

IX.

Et quandoquidem Serenitas sua Electoralia pro se & legitimis suis Successoribus, Sac. Reg. Maj. Ejusque Successores Reges & Regnum Sveciae de sincera constantique hac amicitia & intemerata vicinitate securos & certos reddi cupit; Ideo hoc ipso promittit, se nec Commerciorum usum, nec reliqua jura & Consuetudines inter Regiam & Ducalem Borussiam, Legitime receptas, in ullo impedituram, aut illis quicquam detracturam; sed ut hæc omnia recte procedant, & rite observentur, curaturam ita tamen, ut dum Serenitas sua Electoralis supradicta omnia promovet & manutinet nihil propterea diminutum & detractum existimetur sive de summa ejusdem & independente potestate sive de perpetua separatione Ducatus Borussiae & Principatus Warmiae, à Borussia Regia, Regno & Republica Poloniae.

X.

Si etiam necessitas postulet, ut vel Copias vel Exercitum per alterius foederati, ditiones, Terras & Provincias duci oporteat, liber quidem utrique parti sit transitus, commodiori tamen & breviori via per Commissarios designanda ducantur. Antequam etiam fines ingrediantur, ille qui Exercitui vel Copiis præest, si Regius fuerit, Serenitati suae Electorali aut cui Serenitas sua Electoralis partes suas concedidit; Quod si vero Electoralis, id ipsum prius S. R. M. aut ei, qui in istis provinciis locum ejus tenet, significabit. Quemadmodum autem absque sumptu S. R. M. & Serenitatis suae Electoralis transcundum erit prædictis Copiis, & Exercitibus, ita Ductoribus impri-

23
tis incumbet, omni studio curare, & præcavere, ut abstineatur ab omni penitus damno & injuria, tum subditorum, Incolarum, tum terrarum per quas transeunt. Quod si vero culpa Ducis factum quid hisce pactis contrarium fuerit, in ipsum animadvertetur, & circa damni dati æstimationem & restitutionem ex bono & æquo, mediantibus ab utraque parte constitutis Commissariis agetur, & amice componetur.

XI.

Convenit quoque hoc ipso ut Sac. R. M. & Regni Sveciae ut & eorum subditorum navcs mercatoria, libere Serenitatis suae Electoralis portus maritimos ingredi, ibique locorum ad anchoras subsistere, & peractis rebus suis iterum enavigare possint, solutis semper vestigalibus, non tamen majoribus, quam quæ à Ser. suae Electoralis subditis penduntur. Exempta verò penitus teloneorum solutioni mancant ea, quæ Regum Sveciae propria & ad bellicum apparatus confecta sunt, peculiari eorumdem usus inservientia, non vero ad mercatum aliquem destinata: Atque ideo quoties ejusmodi Regum Sveciae res propriae mittentur, tum ad evitandas fraudes una cum dictis rebus designatio earum S. R. M. Sveciae propriis manu & sigillo munita afferetur & teloneorum Electoralium Praefecto exhibebitur. Valebit quoque & ab Electoralium teloneorum Praefecto acceptabitur, rerum Regum Sveciae propriarum, sed usus tantum bellico adaptatarum designatio, sive illa à Gubernatore alicujus Provinciae ad Sveciam spectantis, sive à Generali aliquo Svecico subscripta & sigillo ejusdem roborata sit. Pariter quoque S. R. M. pro se & Successoribus Regibus & Regno Sveciae promittit idem eundemque modum observatum iri in portibus Regalis Borussiae circa res Ser. suae Electoralis & Successorum proprias. Permissum quoque sit, naves suas ibidem reficere, atque comestum aliaque necessaria justo pretio comparare. Naves bellicas quod spectat, non prohibebuntur quidem & illae ad portum accedere, tenebuntur tamen strictè semper sequentia observare, nimirum ut quàm primò anchoras jecerint, indicent adventum suum Gubernatoribus portuum, fidemque faciant per Ordinarias passe portuum literas, se Svecicas esse; tum, ut convenienti distantia, unde justum periculum portibus ac fortalitiis imminere non possit, extra globi tormentarii ictum, commodo tamen navibus ad evitandas tempestates loco, subsistant; Milites quoque vel Nautae, tanto numero, unde aut periculum excitari possit prædictis portibus & fortalitiis, aut justae suspicioni causa præberi, non egrediantur: qui verò præter eos, qui ad emenda & comparanda necessaria sufficiunt, egredi volunt, facient id cum consensu & scitu Gubernatoris Electoralis.

XII.

Quemadmodum verò prædicti Ser. suae Electoralis portus S. R. M. & Ejusdem Successoribus Regibus & Regno Sveciae ad præscriptum modum patebunt, ita vicissim hostibus Regum & Regni Sveciae ubi per speciale designationem tales esse denunciati fuerint, supra dicti portus omnino clausi sint, neque transitus unquam

unquam neque aditus ullus aut receptus vel per ditiones terrestres vel portus maritimos quoad poterit id prohiberi concedatur, salvis tamen ubique navigatione, & Commenciorum usu terra marique, cum primis vero introitu, statione & egressu mercatorum, navium & mercium non prohibitarum cujuscunque Nationis. Caterum ut merces usui bellico adaptatae vulgo von Cötrebande nullo modo sive terra sive mari ex Serenitatis suae Electoralis territorio in Borussia Ducali & Warmia ad Sac. Reg. M. hostes emitti debent ita cum primis Serenitatis suae Electoralis portus penitus Clausi sint navibus, quae mercimoniis bellico usui servientibus in Ducatu Borussiae vel Principatu Warmiae fuerint oneratae, quo minus ad hostes S. R. M. & Regni Sveciae mittantur.

Reciprocum etiam quoad res bellico usui servientes observari debet à Sac. Reg. Maj. & Ejus Successoribus Regibus & Regno Sveciae in Borussia Regia, Pomerellia & eo spectante Cassubiae parte, ut etiam Samogithia, ne scilicet tales res inde vel terra vel mari, ad Serenitatis suae Electoralis & Ejusdem ex legitimo Matrimonio descendendum Successorum masculorum hostes emittantur. Pro mercibus vero bello accommodis haberi utrinque debent sequentes: Gladii, enses, acinaces, framae, cuspides, Lanceae, hastae, bipennes; arcus, tela, bombardae cum suis ignariis & aliis ad eas pertinentibus, furcae sclopetarii, fomites alias sunt; Tormenta cum suis pertinentibus; pulvis tormentarius, Salpetra, tubi catapultarii vulgo Mortaria, indutiles sclopi vulgo Pedarten / Ignes missiles, glandes ignariae missiles vulgo grenades, pilae, globi majores & minores facti ad ejaculandum; Calides, galeae, thoraces loricati varii generis, & cum primis illi, qui vulgo currantur Curasses: Scuta & similia armaturae genera, ut & quaecunque alia Instrumenta bello tantum inservientia.

XIII.

Præterea pro majori certitudine & securitate Sac. R. M. & Regni Sveciae promittit serenitatis suae Electoralis pro se & suis Successoribus, quod si (quod DEUS avertat) linea serenitatis suae Electoralis descendens mascula defecerit, tum Ducatus Borussiae & principatus Warmiae cum omnibus juribus & absoluta summaque potestate ad Reges Regni Sveciae absque mora & contradictione devolvantur iisque plenarie acquirantur. Quamprimum itaque extincta fuerit serenitatis suae Electoralis linea descendens mascula, illico S. R. M. & Ejusdem Successores Reges & Regni Sveciae, Jus & potestatem habebunt occupandi possessionem Ducatus Borussiae & Principatus Warmiae, atque ut major constet Sacrae Regiae Majestati Regnoque Sveciae supra dicti Juris succedendi certitudo & securitas, serenitas sua Electoralis curabit,

bit, ut ordines Ducalis Borussiae & principatus Warmiae salva & illaesa Serenitatis suae Electoralis & ejus ex legitimo Matrimonio descendendum Successorum masculorum suverenitate, juramento se obstringat, quod in casum deficientis lineae suae Serenitatis Electoralis descendens mascula nullum alium legitimum heredem ac Dominum, quam Sacram Regiam Majestatem ejusque heredes & Successores Reges & Regnum Sveciae, agnoscent & recipient, quodque eidem Sacrae Regiae Majestati ejusque heredibus & Successoribus regibus & regno Sveciae existente casu deficientis lineae Serenitatis suae Electoralis descendens mascula, fide, devotione & obsequio promptè se submittere velint ac debeant; quam quoque sponsonem, quoties casu evenienti homagium sunt renovaturi eodem modo repetent. Similiter tum Sacrae Regiae Majestas & ejusdem Successores reges Sveciae, quoties gubernacula sui regni, tum Serenitas Sacra Electoralis & ejusdem legitimi Successores quoties gubernacula Ducatus Borussiae & Principatus Warmiae suscipient, assessoratoriis invicem literis profitebuntur & promittent, se velle hæc pacta arctissimi foederis & supra dictae eventualis successionis illibata servare, & in perpetuum eorum vigorem ad posteros propagare. Prætenso Dominorum Marchionum Brandenburgensium in ducatum Borussiae eo in statu & conditione maneat & relinquatur, in quo fuit tempore postremae à Regibus Poloniae datae in ducatum Borussiae investiturae. Dicta vero prætenso neutiquam extendatur ad Principatum Warmiensem multò minus ad utriusque tam Ducatus Borussiae, quam Principatus Warmiensis suverenitatem, ut pote quæ jura Serenitas sua Electoralis sibi & suis solum descendentibus masculis nuper admodum acquisiverat. Circa hunc Articulum specialiter promittit S. Reg. Majestas pro se & Successoribus suis regibus & Regno Sveciae, quod eveniente casu extinctae lineae Serenitatis suae Electoralis descendens mascula superstitibus ex eadem Serenitatis suae Electoralis descendente linea Marchionissis proximioribus solventur trecenta Imperialium millia, quibus hoc ipso per mutuam conventionem usque dum summam istam 300. Imperialium acceperint, cum omni jure occupanda praefectura Jasterburgensis cum omnibus ad eam spectantibus praefecturis Cameræ, vulgo Cammer Ambteren conceditur, adeo, ut à nullo occupatio ista impediri, sed à S. Reg. Majestate & ejus Successoribus regibus & Regno Sacrae conservari & in possessione manuteneri debeant.

XIV.

Ad obtinendum autem propositum utrinque scopum, & eorum omnium & singulorum, quæ his pactis continentur, & utrique parti acquisita sunt, firmitudinem, mutuum non modo consilium, sed auxilium, etiam omnino est necessarium, idque durante hoc bello Polonico præstari utrinque debet ex praescripto pactorum Mariae-burgensium, ut pote quæ vigorem ad-

huc obtinebunt, quatenus hisce pactis & suverenitati non sunt contraria. Quod si vero post presentis belli Polonici compositionem, fœderatorum alteri hostilitas aliqua in provinciis hoc bello acquisitis, & ad quarum defensionem Fœderati sibi invicem auxilium ferre tenentur, vel immineat vel incumbat etiam, tum de mutuo auxilio præstando ita utrinque convenit, ut si Sac. Regia Majestas ejus successores Reges & regnum Sueciæ Serenitatem suam Electoralem & ejus successores Duces Borussia & Principes Warmiæ certiores reddiderint de tali hostili impetu, in eas provincias, quarum causa proprietas S. El. & ejus ex legitimo matrimonio descendentes successores masculi vigore instrumenti secreti Articulo ultimo tenentur suis auxiliariis copijs S. R. Majestati & ejus successoribus Regibus & Regno Sueciæ assistere, idque quod dictus hostilis impetus vel jam præsens sit, vel quod certo metuatur, tum subditas S. Elis & ejus successores teneantur, intra spatium duorum vel trium mensium à die factæ notitiæ computandorum, exercitum duobus millibus & quingentis peditibus & mille quingentis equitibus constantem proprijs sumptibus conscriptum, cum omni apparatu & perito belli Duce S. R. Majestati & ejusdem successoribus Regibus & Regno Sueciæ, auxilio mittere. Et quando dictus exercitus finibus Ser. S. El. excesserit ratione supremæ directionis, jurisdictionis, sustentationis & avocationis, ita quoad omnia habeatur & observetur quemadmodum in supra dictis pactis Marieburgensibus jam alias in simili convenerat. Vicissim S. R. Majestas pro se & successoribus suis Regibus & Regno Sueciæ promittit, ac tenebuntur, si Ser. suæ El. & ejus ex legitimo matrimonio descendentes successoribus masculis, in Borussia Ducali & principatu Warmiæ, vel præsens jam sit hostilitas, vel immineat & metuatur, & id ipsum S. R. Majestati & successoribus eius Regibus & Regno Sueciæ à Ser. S. Electorali & successoribus ejus legitimis notum factum fuerit, tum S. R. Majestas cum exercitu duobus millibus & quingentis peditibus & mille quingentis equitibus constante, proprijs impensis conscripto, intra spatium duorum aut trium mensium, à die factæ notificationis numerandorum, auxilio futuros, cumque eo exercitu, circa omnia Serenitas sua Electoralis & ejus Serenitatis successores ita agent, quemadmodum hoc ipso Articulo convenit, ut S. R. Majestas ejus successores & Regnum Sueciæ, cum exercitu in subsidium à Serenitate sua Electorali & ejus successoribus misso, agere debeant confecta verò horum Pactorum bina ejusdem tenoris exemplaria, hac ipsa die inter nos utrinque constitutos, & supra nominatos plenipotentarios Commissarios sunt extradita, à Sac. R. Majestate Sueciæ & Ser. S. Electorali Brandeburgica intra quatuordecim dies à dato clausulæ & subscriptæ hujus transactionis ratificanda, si hinc inde quoque permutanda. In supra scriptorum omnium & singulorum certam & indubiam fidem, majusque ro-

bur hoc ipsum instrumentum manuū nostrarum appositione roboravimus. Actum in Arce Labiaviensi, die 10. Novembris St. vet. ANNO 1656.

Christophorus Carolus
Schlippenbach. [L.S.]
Matthias Bioren-
klou. [L.S.]

Bartholomæus Wolffberg. [L.S.]

Otto L. B. à Schwe-
rin. [L.S.]
Fridericus de Je-
na. [L.S.]

Nos itaque FRIDERICUS WILHELMUS. totus titulus spondemus atque promittimus tam Nostro quam Successorum & Descendentium Nostrorum nomine, universa & singula capita, pactis supra scriptis comprehensa, bona fide nos approbare, confirmare & ratihabere, prout etiam eadem præsentibus nunc approbamus, confirmamus & ratihabemus, promittentes verbo Electorali, nos non modo dictis pactis posthac constanter inhæsurus, curaturosque ut omnia & singula pactorum capita, quæ à nostra parte promissa sunt, ritè & religiosè observentur, sed etiam impedire, ne à quoquam violentur. In quorum fidem & majus robur hoc instrumentum manu nostra subscriptum, Sigillo insuper nostro Electorali muniri jussimus. Dabatur in Arce Labiaviensi die 23. Novembris Styloveteri, ANNO 1656.

FRIDERICVS WILHELMVS
Electoꝝ.

Nos FRIDERICUS WILHELMUS DEI gratia Marchio Brandenburgensis, S. Rom. Imperij Archi-Camerarius & Princeps Elector, Magdeburgi, Prussiæ, Iuliæ, Cliviæ, Montium, Stetini Pomerianæ, Cassubiorum Vandalorumque, nec non in Silesia Crosnæ & Carnoviæ Dux, Burgavii Norimbergensis, Princeps Halberstadij & Mindæ, Comes Marce & Ravensbergi, Dominus in Ravenstein, significamus omnibus & singulis, quorum scire hoc interest, quod cum ad tractatum cum Serenissimo & Potentissimo Principe Domino CAROLO GUSTAVO Suecorum Gothorum Vandalorumque Rege, Magno Principe Finlandiæ, Duce Esthoniæ, Careliæ, Bremæ Verdæ, Stetini Pomerianæ, Cassubiæ & Vandalæ, Principe Rugiæ, Domino Ingriæ & Wismariæ, nec non Comite Palatino Rheni, & Baviaræ Duce, Domino, Cognato, Fratrem & Fœderato Nostro Colendissimo, Plenipotentarios Commissarios constituerimus, eosque sufficientibus mandatis instruxerimus; Illi cum suæ Regiæ Majestatis Pleni-

potentiariis Commissariis congressi, non modo instrumentum Principale crexerint, sed etiam in sequentia secreti instrumenti pacta quorum capita omnia & singula hic inserta sunt, atque hic sequuntur consenserint.

Notum sit universis & singulis quorum inter est, aut quomodo libet interesse potest, quod cum peculiaribus ijsque gravibus de causis, ea pacta, quæ inter S. R. Majestatem, Reges Regnumque Sueciæ ab una; Serenitatem suam Electoralem ejusque successores ab altera parte, die septimo Januarii St. Vet. currentis adhuc anni, Regiomonti inita sunt, cum omnibus alijs quæ ab ijs dependent vel dependere possunt solenni instrumento die 10. Novembris St. V. anni præsentis, iterum sublata, annullata, ijsque penitus omnis vigor & effectus, in æternum detractus sit, utrique verò parti commodum visum non fuerit, capita quædam prædicto instrumento inferere, sed potius ea peculiariter atq; secrete huic insinuare, ideo de ijs omnibus in hoc præsentis Recessu inter utriusque partis Plenipotentiariorum Commissarios conventum & approbatum est.

I.

Quandoquidem S. R. Majestas & ejus Successores Reges & Regnum Sueciæ atque Serenitas sua Electoralis ejusque legitimi Successores, ex præscripto articuli septimi in principali instrumento, honestæ & tutæ paci cum Polonia obtinendæ, mutuo & decenter incumbunt, & S. R. Majestas nihil quo ejusmodi pax haberi possit in se desideratum iri cupit, ideo altissime memorata S. R. Majestas contenta est, ut, si possit utriusque foederati diligentem cooperationem in Tractatu plures provinciæ à Polonia & Lithuanæ corpore in satisfactionem pro S. R. Majestate & Regno Sueciæ retineri & haberi non possint, quam illæ, quæ hic inferius specificatæ sunt, & pax videbitur impediri, nisi S. R. Majestas & Regnum Sueciæ tali præensione in plures Provincias, quam quæ infra in hoc Articulo specificantur, desistant, tum demum sicuti S. R. Majestas & ejus successores Reges & Regnum Sueciæ vigore prædicti Articuli septimi obstricti sunt, una cum Serenitate sua Electorali agere pro suæ Serenitatis Electoralis terris, juribus & acquisita suverenitate; ita quoque Serenitas sua Electoralis, ejusque successores legitimi, vicissim virtute sæpius dicti Articuli septimi tenebuntur una cum Sacra Regia Majestate & ejus successoribus Regibus & Regno Sueciæ, agere & cooperari, ut Borussia Regia Pomerellia, & eò spectans Cassubiæ pars, item Samogithia, Semigallia, Curlandia & Livonia, cum suis pertinentijs & juribus S. R. Majestati & ejus Successoribus Regibus & Regno Sueciæ in satisfactionem à Rege & Republica Poloniæ, Magnique Ducatus Lithuanæ in perpetuum cedantur. Et quidem quod attinet Livoniam, quandoquidem S. R. Majestas & Regnum Sueciæ, jamdiu ejusdem provinciæ maxima parte potiuntur, utrinque à foederatis in Tractatu laborandum erit, ut

Rex

Rex & Respubl. Poloniæ, Magnique Ducatus Lithuanæ, totam Livoniam, cum omnibus suis pertinentijs & juribus S. Reg. M. Ejus Successoribus Regibus & Regno Sueciæ perpetuo jure habendam & possidendam cedant. De Curlandia quoque ita specialiter conventum est, ut idem Jus, quod Regibus & Republica Poloniæ Magnique Ducatus Lithuanæ in Curlandiam hætenus competierat, per Tractatum cum Polonia procuretur & acquiratur S. Reg. Maj. & Ejus Successoribus Regibus & Regno Sueciæ, salvis tamen & illæis per omnia juribus & Statu Ducis Curlandiæ. Atque ut S. R. M. & Ejus Successores Reges & Regnum Sueciæ dictam Curlandiam prædicta ratione per Tractatum cum Polonia consequantur, Serenitatis sua Electoralis & Ejusdem ex Legitimo matrimonio descendentes Successores masculi non modo non impediant, sed insuper etiam pro posse suo cooperabuntur.

II.

Præterea quemadmodum in Pactis Mariæburgensibus, ut & in peculiari insuper ibidem confecto Instrumento à S. R. M. Successoribus Legitimis utriusque sexus, in sublevationem sumtum & satisfactionem, traditi & cessi sunt integri Palatinatus Posnaniensis & Calisiensis, exceptis locis nonnullis, item totus Palatinatus Lanciciensis & Siradiensis, una cum adjacente Terra Vielunensi; ita hæc traditio & cessio, cum omnibus suis clausulis & articulis salva & integra maneat. Cum verò à Sac. Reg. Maj. Serenitati suæ Electorali expositum pluribus sit, fieri aliquando posse, ut si ad Pacis Tractatus perveniretur, pax ipsa hæc ob terras & Palatinatus, si Poloniæ non restituerentur, impediretur, atque Serenitas sua Electoralis nullo magis, quam quietis & pacis studio & desiderio flagret; nihilque intermittere velit, quo reduci iterum sincera fidaque pax possit, ideo hoc ipso spondet atque promittit ut si habito pacis tractatu Serenissimus Rex & Respublica Poloniæ nulla penitus alia ratione cum S. R. M. Successoribus Regibus & Regno Sueciæ, & Serenitati suæ Electorali Ejusque Successoribus, pacem inire velit, quæ restitutis jam dictis Palatinatibus & terris, se de jure suo quæsito discessuram, & dictos Palatinatus & terras in manus Polonorum resignaturam, absque ulla tamen rationum redditione, vel restitutione fructuum perceptorum & percipiendorum, vel quarumcunque aliarum obventionem, aut damni quovis modo dati: atque hoc casu donationes vel oppignorationes omnes & singulæ à Sac. R. M. suis Generalibus & alijs quibuscunque ministris in dictis majoris Poloniæ Palatinatibus & terris factæ cessabunt, nec Serenitas sua Electoralis vel ejus successores tenebuntur hac in parte stare promissione Pactis Mariæburgi d. 15. Junii hujus anni initis insertæ. Obstricta tamen sit & teneatur Sac. R. M. Successores Reges & Regnum Sueciæ durantibus pacis tractatibus, & semper, omnibus viribus eò laborare, ut si non toti & integri isti Palatinatus & terræ, pars tamen eorum apud Serenitatem suam Ele-

toralem & ejus Successores remaneat, quo casu Serenitas sua Electoralis pro parte & proportionabiliter in parte retenta constitutas donationes vel oppignorationes servabit. Quod si vero non obstante omni adhibita diligentia, industria & viribus, ne pars quidem obtineri possit, cedant integri Regi & Regno Poloniae prout superius jam dictum & promissum est. Nihil vero Serenitas sua Electoralis & ejus successores, propter hanc pacis causam Regi & Regno factam cessionem & restitutionem dictorum Palatinatum & terrarum, contra S.R. M. Reges Regnumque Sveciae unquam praeferant, sed eos ab hac in pactis Mariae burgensibus, & peculiari ibidem facto instrumento promissa satisfactione cum in casum perpetuo liberatos & solutos pronunciant.

III.

Participationem tolloneorum vulgo Licenten, in portibus maritimis Ducalis Borussiae, de qua aliquid in pactis Regiomonti initis, & nunc penitus peculiari instrumento die X. Novembris erecto, sublati & annullati. Articulo XII. actum fuerat, quod spectat, ea hisce praesentibus mortificatur, & aboletur, Sacraque Regia Majestas Reges Regnumque Sveciae, ab ea & omni praetensione penitus nunc & imposterum decedunt & desistunt. Ut vero S. R. M. Reges Regnumque Sveciae, pro eo quod huic juri renunciaverint, vicissim aliquam gratitudinis tesseram a Serenitate sua Electorali consequantur; promittit Ser. sua Electoralis se Sac. R. Maj. a tempore subscripti hujus instrumenti intra spacium XIV. dierum XX. mille imperialium intra spatium vero VI. Septimanarum, a die Ratificationis exhibenda praefinita centum mille imperialium soluturam esse. Praeterea Tollonei quod ad urbem Elbingensem vel inde navigantes hactenus sub quocunque nomine & Titulo, Serenitati sua Electorali ex navibus & mercibus advectis solverunt, sequens haberi debet ratio, ut quidem eodem modo post hac continetur, ita tamen ut dicti tollonei illius seu pecuniae pro navibus & mercibus solvendae dimidium S. S. Electorali & ejus ex legitimo matrimonio descendentes Successoribus masculis, secundum taxam huc usque usitatam, nunc vero ab Electoralibus Plenipotentiaris subscriptam, & Regis extraditam, imposterum & perpetuo sine ulla dictae taxae variatione in Pillau pendi debeat. Reliquum & quod ultra ex dictis mercibus solvendum est S. R. M. Ejusdem Successorum Regum & Regni Sveciae liberae dispositioni perpetuo suberit pendendum vel Elbingae, vel alibi in Borussia Regalis territorio.

IV.

Licet Articulo XIII. §. Itaque ut Major Constit. &c. nullum tempus praefinitum sit, quando ordines ducalis Borussiae & Principatus Warmiae Sac. R. M. ejus Successoribus Regibus & Regno Sveciae se juramento, in casum deficientis lineae S. S. Electoralis descendentes masculae, obstringent, visum tamen

tamen est expedire utrique Contrahentium, tum Sac. R. M. & ejus Successoribus Regibus & Regno Sveciae tum Serenitati sua Electorali, & ejus ex legitimo matrimonio descendentes Successoribus masculis, ut dicti ordines ante bellum hoc Compositum, ad praestandum tale juramentum permoveantur. Quodcumque ergo Sac. R. M. & Serenitati Electorali eorumque Successoribus, ante bellum hoc sopitum, visum fuerit oportunitate exigere ab ordinibus Ducatus Borussiae & Principatus Warmiae dicti juramenti praestationem tunc Serenitas sua Electoralis non modo non impedit sed potius eam omni possibili modo promotam curabit.

V.

Quandoquidem vero in Instrumenti Pacis Articulo XIV. conventum est, ut si post praesentis belli Polonici compositionem hostilitas aliqua fœderatorum alter, alter utri in provinciis hoc bello acquisitis, vel immineat, vel incumbat, tum fœderatorum alter tenebitur ferre & praestare fœderato, cui arma aliorum vel imminet vel incumbunt, certum & determinatum auxilium; & provinciae quorum Causa S. R. M. & Regnum Sveciae, S. S. Electorali & ejus Successoribus auxiliari debent, ibidem nominatae sunt, nulla vero specialis mentio facta est provinciarum earum, quarum causa Serenitas sua Electoralis & ejusdem ex legitimo matrimonio descendentes Successores masculi S. R. M. & Regno Sveciae suppetias tales ferre debent; ideo utrinque placuit, ut reciprocum auxilium, quod S. S. Electoralis & ejusdem ex legitimo Matrimonio descendentes Masculi obligati sunt praestare S. R. M. & Ejusdem Successoribus Regibus & Regno Sveciae, evenienti tali hostilitatis casu non debeat extendi ad Livoniam, Curlandiam & Semigalliam, sed tantum de Borussia Regia, Pomerellia, & eo spectante Cassubiae parte ut & Samogithia intelligi; ita ut quando cumque S. R. M. & Ejus Successoribus Regibus & Regno Sveciae hostilitas aliqua in modo nominatis Borussia Regia, Pomerellia, & eo spectante Cassubiae parte, ut & Samogithia vel praesens sit, vel certo metuantur, tum Serenitas sua Electoralis & Ejus Successores tenebuntur auxilium ferre S. R. M. & Ejus Successoribus Regibus & Regno Sveciae, eo numero militum eoque modo, prout in supradicti Instrumenti Articulo XIV. est determinatum.

Confecta vero horum Pactorum bina ejusdem tenoris Exemplaria, hac ipsa die inter Nos utrinque constitutos & supra nominatos Plenipotentiariorum Commissarios sunt extradita, a S. R. M. Sveciae, & Serenitate sua Electorali Brandeburgica, intra XIV. dies a dato conclusae & subscriptae hujus transactionis ratificanda, & hinc inde quoque permutanda. In superscriptorum omnium & singulorum certam & indubiam fidem, majusque robur, hoc ipsum Instrumentum manuumstrarum subscriptione Sigillorumque nostrorum

strorum appositione roboravimus, Actum in Arce Labiaviensi die X. Novembris St. Vet. Anno 1656.

Christophorus Carolus Schlippenbach. (L.S.)

Matthias Biörenklou. (L.S.)

Bartholomæus Wolffsberg. (L.S.)

Otto L.B. à Schwerin. (L.S.)

Fridericus de Jena. (L.S.)

Nos itaque FRIDERICUS WILHELMUS DEI gratia (totus Titulus) spondemus atque promittimus tam Nostro, quam Successorum nomine, universa & singula Instrumenti secreti capita pactis supra scriptis comprehensa, bona fide Nos approbare, confirmare & ratihabere, prout etiam eadem presentibus nunc approbamus, promittentes verbo Electorali, Nos non modo dictis pactis posthac constanter inhæsiuros, curaturosque, ut omnia & singula Pactorum Capita, quæ à Nostra parte promissa sunt, ritè & religiosè observentur, sed etiam impedituros, ne à quoquam violentur. In quorum fidem & majus robur hoc Instrumentum manu nostra subscriptum, Sigillo insuper Nostro Electorali muniri jussissimus. Dabatur in Arce Labiaviensi die XXIII. Novembris, Anno 1659.

FRIDERICUS WILHELMUS ELECTOR.

Lit. D.

Ioannes Casimirus Dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniae, Smolensciae, Czernichoviaeque nec non Svecorum, Gottorum, Vandalorumque hereditarius Rex.

Significamus presentibus literis nostris quorum interest Vniversis & singulis. Contineri in Actis Metricis Cancellariae Nostrae Minoris Regni literas infra scriptae Transactionis seu Pactorum perpetuae Pacis, quarum tenor de verbo ad verbum sequitur & est talis. Actum Posnaniae Feria sexta post Festum Sancti Martini Pontificis & Confessoris proxima Anno Domini Millesimo sexcentesimo Quinquagesimo Septimo Joannes Casimirus Dei gratia Rex Poloniae &c. &c. significamus &c. Oblatam esse ad Acta Metricas Cancellariae nostrae Minoris Regni infra scriptam Ratihabitionem nostram Transactionis seu Pactorum perpetuae Pacis cum Serenissimo Principe Dn. Friderico Wilhelmo Marchione Brandenburgensi Sacri Romani Imperii Archicamerario & Principe Electore &c. &c. initorum: Requisitumque

tumque à Nobis esse ut eandem ad dicta Acta suscipi, & ex iisdem authentice extradi mandaremus. Cujus tenor de verbo ad verbum sequitur & est talis. Joannes Casimirus Dei gratia Rex Poloniae Magnus Dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniae, Smolensciae, Czernichoviaeque nec non Svecorum Gottorum Vandalorumque Hereditarius Rex. Vniversis & singulis presentibus & futuris praecipue iis quorum interest significamus. Quod ad tractatum cum Serenissimo Principe Dn. Friderico Wilhelmo Marchione Brandenburgensi Sac. Rom. Imperii Archicamerario & Principe Electore, Magdeburgi, Prussiae, Juliae, Cliviae, Montium, Stetini, Pomeraniae, Cassubiorum, Vandalorumque, nec non in Silesia Crosnae & Carnoviae Duce, Burgrabio Norinbergensi Principe Halberstadii & Minda Comes Marcae & Ravensburgi Dn. in Revenstein certos constituerimus Plenipotentarios, illique cum sua Serenitatis Electoralis Plenipotentariis congressi in Articulos qui sequuntur convenerint. In Nomine Patris, Filii & Spiritus Sancti Vnici Verique DEI Amen. Notum sit omnibus quod cum superioribus annis eoque ipso tempore quo Serenissimus & Potentissimus Princeps ac Dn. Dn. Joannes Casimirus Rex Poloniae, Magnus Dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniae, Smolensciae, Czernichoviaeque nec non Svecorum, Gottorum, Vandalorumque hereditarius REX Inclytumque Poloniae Regnum & Magnus Lithuaniae Ducatus Moschovitico bello Cosacisque implicarentur turbis, Sveci infestis pariter armis eandem peterent Poloniam, tandemque in Prussiam Regiam ac Ducalem irrumperent, ita ut ipse Serenissimus Princeps ac Dn. Dn. Fridericus Wilhelmus Marchio Brandenburgensis Sac. Rom. Imperii Archicamerarius & Princeps Elector. Magdeburgi Prussiae, Juliae, Cliviae, Montium Stetini, Pomeraniae, Cassubiorum, Vandalorumque, nec non in Silesia Crosnae & Carnoviae Dux Burgrabius Norinbergensis, Princeps Halberstadii & Minda Comes Marcae & Ravensburgi Dn. in Revenstein ejusque Ditiones ac Subditi infestis Svecorum armis ac hostilitatibus convocatis undequaque contra ipsum Svecicis copiis, ita peteretur ac ugeretur ut cum ipsis ad Pacta quaedam premente necessitate fuerit adactus undequaque hostilia quaedam inter Serenissimum Poloniae Regem & Serenissimum Brandenburgicum insecuta patrataque fuerint. Tandem per singularem Dei gratiam clementiamque interveniente & mutuam concordiam Serenissimo ac Potentissimo Principe Dn. Dn. Leopoldo Hungariae Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniaeque Rege Archiduce Austriae Duce Burgundiae, Styriae, Carinthiae, Carniolaeque per ipsius Consiliarium Camerae Aulicae & ad hosce Tractatus ablegatum Illustrissimum & Excellentissimum Dn. Franciscum De Lisola Dominum de Tyssen & Marienfeld conciliante tam Sacrae Regiae Majestatis quam suae Serenitatis Electoralis Plenipotentarii ex parte quidem suae Regiae Majestatis

tis Poloniae Reverendissimus Illustrissimus & Excellentissimus Dn. Venceslaus Comes in Lezuo Lesczynsky Episcopus Varmiensis & Dn. Vincentius Corvinus Cosiewsky Supremus Thesaurarius & Campi-Marschalcus Magni Ducatus Lithuaniae Vielensis, Panensis, Marcovienensis, Gubernator Oeconomiarum Olitenensis & Graudentensis Administrator. Ex parte vero Ser. suae Electoralis Illustrissimi & Excellentissimi Dominus Otto Liber Baro à Schwerin Dominus in Landsberg Oldevigshagen & Drevitz haereditarius Electoratus Brandenburgensis Camerarius. Serenissimi Electorali Brandenburgensis Consiliarius Status intimus & negotiorum feudalium Director, nec non Serenissimae Electricis supremus Aulae Praefectus & Capitaneus in Otanienbus, & Dn. Laurentius Christophorus à Somnitz haereditarius Camerarius in Ducatu Pomeraniae ejusdem Ser. El. Consiliarius Status intimus Cancellarius in Pomerania Ducali & Capitaneus Neo Stetinenensis necessarius ad hoc instructi mandatis perpetuam pacem, concordiam atque amicitiam inter praedictum Serenissimum ac Potentissimum Regem Magnumque Lithuaniae Ducem ejusque Successores & Regnum Poloniae, Magnumque Ducatum Lithuaniae: tum Ser. El. Brandenburgicum in Prussiae Ducem Ejusque Successores his quae sequuntur Conditionibus Pacti sint, instaurarint, atque concluderint. Praedicta Pax quemadmodum in perpetuum fida & sincera erit, ita hoc ipso momento omnis inter utramque partem utriusque partis copias milites subditosque hostilitas cessabit. Neutra Pars in alterius damnum quidquam tentabit, aut tentari patietur sed altera gloriam utilitatem & securitatem modis omnibus promovere studebit. Quicquid vero durantibus his ce bellis Vni vel alteri parti tam in Regno Poloniae, quam in Prussia Ducali aut singulis illorum Incolis ab una vel altera parte damnorum, injuriarum, molestiarumve sive per vim atque expeditiones militares, sive per exactiones ablationes aut alios modos illatum fuerit, illud omne utpote perpetua oblivione sepultum nunquam exsuscitabitur, nec eo nomine tam Sac. Reg. M. Regnumque Poloniae, aut Provincia aliqua eidem unita, aut Subditorum quisquam cujuscunque gradus, dignitatis, aut conditionis fuerit, quam Serenitas sua Electoralis, ejusque subditi milites ac ministri poterunt se invicem aut singulorum haeredes, vel Terras Ditiones, Belli Duces, milites subditos convenire compellere aut quidquam ab iis petere aut postulare, multo minus vi extorquere, sed ista omnia utrinque abolita erunt, ac deinceps alter alterius commodum promovebit, damna autem mutuo avertet salvis nominibus & debitis Civilibus inter Regni Magni Ducatus Lithuaniae & hujus Ducatus Incolas ante vel durante hoc bello Contractis, quibus solvendis unusquisque teneatur. Neque iis qui Praefidia Electoralia per hoc bellum habuerunt, aut quovis modo cum Serenissimo Electore aut Ejus Officiariis in Regno Poloniae contraxerunt, hoc omne illis respectu amicitiae & intercessionis suae Serenitatis Electoralis à sua

à sua Regia Majestate ipsis indulgebatur & nulla in re ipsis contra pristina jura, reliquasque libertates omnes qualescunque sint absque ulla exceptione aut reservatione quibus antea fruebantur praedictum erit. Qui hujus belli causa à Polonis & Electoralitas capti fuerunt sine lytro & relicta ipsis suppellestile, quae exstabit pristinae libertati reddantur, si qui vero alterius partis signa secuti fuerint, atque militiae sese addixerint, isti relinquuntur parti, nec repositentur. Bona immobilia & literaria documenta quae ab utraque parte ratione hujus dissensionis Arrestata vel fisco addicta fuerunt, legitimis eorum Dominis restituantur non obstantibus quibuscumque donationibus à quocunque vel quovis titulo factis. Utraque pars in modernis hisce bellorum tempestatibus sedulo communi saluti & defensionis intentam erit contra quoscunque illius perturbatores, pacique & mutuae securitati stabiliendae pellendisque à Rege Poloniae Magno Ducatu Lithuaniae & Ducatu Prussiae hostibus unitis consiliis viribus ac conatibus incumbet, non obstante quovis alio nexu aut conventionem, quae huic acquisitae intentioni & reciprocae obligationi obstare posse viderentur, vigore autem hujus pacti pro rescisis habentur. Serenissimus Elector omnia quae per universum Poloniae Regnum Magnumque Ducatum Lithuaniae & Episcopatum Varmensem per hoc bellum aut per tractatus Sveticos quocunque titulo occupavit, ac ipso facto possidet statim atque haec conventio à sua Regia Maj. & Senatoribus ac praecipuis Regni, Aulaeque Officialibus eidem assidentibus ratihabita fuerit restituet plenarie & absque ulla reservatione Evacuatio locorum fuit per Commissarios utriusque partis communi Consilio juxta solitam belli rationem absque Injuria atque molestia ulla incolarum & sine demolitione fortalitorum Novorum & antiquorum nisi id ex communi Partium consensu quibusdam in locis expedire videatur, & sine ablatione rei tormentariae ad Episcopatum spectantis Quorum intuitu & aliorum praesertim infra specificatorum, & aliis justis de Causis Ducatum Prussiae iis finibus circumscriptum quibus Serenissimus Elector illum olim jure feudi ante hoc bellum exortum possidebat ipse deinceps & descendentes ejusdem Masculi ex toro ejus legitime procreati, indeque descendentes omnes donec quisquam super erit Ex descendentiis masculis suae Ser. El. jure supremi Domini cum summa atque absoluta potestate sibi habebunt, possidebunt, regentque absque omnibus ante hac praestitis Oneribus. Quanquam vero Serenissimus Elector Ejusque descendentes omnes Masculi omni prorsus Vassallagii nexu quo haecenus Regi & Reipublicae Poloniae obstructi fuerunt, iisque omnibus quae inde dependent liberentur non tamen perpetua feudi alienatio inde sequetur, sed deficientibus masculi ex praememorata linea legitima El. descendentiis Ser. Regibus & Reipublicae Poloniae jus suum integrum in praefatum Ducatum reservatur, & tali pacto praefatus Ducatus à Reipublica Poloniae non avelletur. Quae tamen reservatio

vatio interim ante casum existentem Juri supremi domini Serenitatis suae Electoralis, Ejusque descendendum nullo modo praedudicabit. Promittit etiam sua Regia Majestas tam pro se quam Successoribus suis, se in casu non existentium descendendum specialem habituros rationem Agnatorum Serenitatis suae Electoralis nimirum domus Culmbacensis & Onalsbacensis, & Officia collaturos apud Regni Comitum ut casu caducitatis existente etiam illi aliis preferantur & ad successionem praefati Ducatus admittantur sub iisdem feudi conditionibus & Obligationibus quibus antehac Serenissimus Elector Ejusque Antecessores illum vigore investiturae possederunt.

Sua Regia Majestas atque Respublica Poloniae hoc ipso exolvunt Status officiales omnesque Prussiae Ducalis subditos priori juramento, quo hactenus obstricti fuerunt. Cujus loco Ser. Elector juramento se ac subditos omnes Prussiae obstringet ad observantiam horum pactorum & foederis perpetui in termino extradenda ratificationis. Et praeterea universi Prussiae Ordines Magistratus officiales Arcium, Portuum, fortalitorum, Civitatum Praefecti jurabunt se casu Caducitatis existente Serenissimum Regem ac Rempublicam Poloniae pro solis & immediatis Dominis agnituos Eiusque omnem obedientiam fidemque debitam praestituros idque in singulis Ducum Prussiae homagiis coram Deputatis Serenissimi Regis ac Reipublicae Polonicae repetent juxta formulam juramenti specialem quae hic sequitur. De die vero ad praefatum juramentum decernenda cum sua Reg. Maj. vel ejusdem Legatis conveniet.

Ego N.N. juro quod casu Caducitatis existente quo possessio plenumque domini Ducatus Prussiae ad suam Reg. Maj. Poloniae & Respublicam pertinebit juxta tenorem tractatus inter suam Reg. Maj. & Ser. suam El. die decimo nono Mensis Sept. Anno Millesimo Sexcentesimo Quinquagesimo Septimo initi Serenissimum Reg. Poloniae Ejusque Successores & Rempublicam pro solis & legitimis ac immediatis Dominis Meis agnoscam, Eisque debitam fidem & Obedientiam praestabo: sic me Deus adjuvet per Jesum Christum Amen.

Deficientibus Masculis descendentibus & linea Electorali praesenti supersistentibus foemini sexus Marchionissae descendentibus aut his non exstantibus propinquo gradu agnationis suam Ser. El. Ejusque Posteris attingentibus quisquis in Prussiae Ducatu tum temporis succedet, summam persolvat de qua inter Sac. Reg. Maj. & Ser. suam El. conveniet in ipsa ratificatione quae ibidem exprimitur: Donec autem exsoluta fuerit, occupare aut possidere dictis Marchionissae aut supradictis proximis haeredibus licebit praefecturam Insterburgensem cum omnibus eo spectantibus Praediis & Praefecturis Camerae quas vocant vulgo Kammer Ambter dictis iisque omnibus omni meliori modo uti frui debebunt, hac tamen lege ut quicquid ex fructibus dictae Praefecturae percipiet illud in defalcationem & extenuationem praefatae summae Capitalis imputetur: Quae persoluta tenebuntur illam Praefecturam cedere

ulti-

ultimis Prussiae possessoribus, nec ultra illam quid praetenderent Ser. El. ejusque Descendentes Masculi. Barones Nobiles Civitates & Magistratus ac subditos omnes Prussiae cujuscunque gradus ac conditionis sint, in avertis receptisque statutis, juribus, ac libertatibus huic Conventioni non derogantibus conservabunt ac manutenebunt, nec quicquam in contrarium attentabunt aut innovabunt, vel a quovis attentari aut innovari patientur. Ipsi quoque justitiam juxta jus Prussiae usitatum & receptum, caeteraque statuta & Consuetudines administrari, curabunt. Si quis in inferioribus instantiis, gravatum se praetenderit ad supremum Tribunal Appellationum a Ser. sua El. in Prussia Ducali erigendum provocare poterit, ibidemque decenti modo jus suum persequi. Ulterior provocatio sive Ordinaria sive Extraordinaria, aut quocunque nomine veniat, nullum inveniat locum: Praeses autem & Assesores istius Appellationis Iudicii a Ser. sua El. ejusdemque Descendentibus masculis constituentur ex Prussiae Ducalis Indigenis & Terrigenis iisque illi juramentum praestabunt nec subditi querelas suas ad Regem Regnumque Poloniae ullo modo deferre poterunt, aut ab eis admitti. Similiter sua Reg. Maj. & Respublica Poloniae promittunt, casu devolutionis existente, se praememoratas Statuum Prussiae libertates Privilegia, Statuta, Consuetudines, juraque recepta integra atque salva dictis statibus deinceps semper conservaturas, illosque in quiete & tranquilla possessione eorum omnium manutenturas, nihilque in iis omnibus innovaturas. Loco Vassallagii pristini Ser. El. ejusque Descendentes perpetuo ac inviolabili foedere Ser. Regi ac Regno Poloniae conjungentur per quod utriusque partis stabiliatur in perpetuum securitas in eum qui sequitur modum. Ser. El. Ejusque Descendentes fidem cum Ser. Regibus Regnoque Poloniae & Magno Ducatu Lithuaniae colent amicitiam & unionem, nunquam cum Ser. Regum vel Regni hostibus, aliquod foedus directe vel indirecte inibunt in praedudicium Regis & Reipublicae; transitum hostibus per ditiones suas portus & propugnacula, annonam quoque & Commeatum, ac quaecunque subsidii genus ipsis denegabunt, nec portus suos vel munitiones ipsis quocunque modo vel titulo in possessionem tradent. Subsidia quae in hoc praesenti bello Ser. sua El. Serenissimo Regi ac Reipublicae Polonicae conferre tenebitur, illa in particulari tractatu hac de re inito specificè designata sunt ac limitata, quae conventio vigore praesentis pacti per omnia servanda erit. Quoties autem finito hoc bello, novum aliquod aliud bellum contra Serenissimum Regem ac Rempublicam Poloniae orietur, sua Ser. El. ejusque Descendentes tenebuntur Mille quingentos pedites & Quingentos Equites Serenissimo Regi ac Regno Poloniae subministrare, quibus postquam ex Ducatu Prussiae Ducalis educti fuerint Rex Regnumque Poloniae sustentatione subministrabunt. Vicissim vero Serenissimus Rex Ejusque Successores & Regnum Poloniae ac Magnus Ducatus Lithuaniae recipiam cum Ser. sua El. Ejusque Successori-

bus servabunt amicitiam nullum hostibus ipsius aditum in sua Ser. El. Terras concedere sed potius defensionem, conservationem, ac securitati Ducatus Prussiae omnibus modis consulere debent, praesertim si huius conventionis vel subsidii missi causa (de quo supra) Ser. El. Ejusque Successoribus quisquam & quicumque fuerit sive in praesenti, sive deinceps bellum indicere aut Ducatui Prussiae inferre voluerit Serenissimus Rex & Regnum Poloniae adequato ipsi subsidio subvenire tenebuntur. Copiis Regiis per Prussia Ducalem quando opus fuerit iter patebit sine maleficio tamē noxa aut damno ullo Incolarū. Ordinabit quoque Ser. El. Ejusque descendentes itinerum rationes & quicquid inde dependet. Idque ut eo rectius fieri possit mature adventus Exercitus Polonicus aut Turmarum Ser. El. aut Posteris Ejus vel in absentia Eorum iis quibus gubernatione Ducatus commissa fuerit à sua Reg. M. vel à Regni Generalibus vulgo Feldhern indicandus erit. Ordinationi autē praedictae Exercitus Polonicus Ejusque Duces parere necesse habebunt. Pariter liberum erit S. S. El. Ejusque Posteris Prussiae Ducibus eadem ratione & cautelis supra memoratis per Poloniae ac Prussiae Regale copias militares ducere. Navibus utriusque Partis propriis sit liber cum omnimoda securitate praestanda aditus atque transitus per Portus qui sunt in alterutrius partis Dominio absque praedictae Exercitus Polonicus Ejusque omnimodo eorumque securitate de qua inter partes deinceps conveniet. Libera quoque erit utrique Parti in alterius ditionibus annonae Comestus ac omnis subsidii bellici coeptio. Utraque pars in alterius Partis terris militē cōducere poterit, illā tamē eo nomine amice prius cōpellabit atque desuper inter utramque partē de modo cōveniet, prout foederis atque amicitiae, ac temporum ratio exoptulabit, & hoc semper observabitur ne ullū Parti incommōdū aut subditis damnum afferatur. Exercitium Rel: Cath: Rom: prout ante hoc bellū Sveticū juxta antiqua & recētia pacta in Prussia Ducali viguit aut vigere debuit conservabitur, aut restituetur, libera erit Ea profiteri volentibus. Nec ullus unquā ex Ducalibus subditis jam eam profituentibus, aut in posterū profecturis eam ob re interpellabitur. Sacella itidem & Oratoria ac bona omnia Ecclesiastica ipsis appertinentia ubivis tam in Confinibus quā alibi integra, tuta & concessa illis erunt, iisdemque liberū ex doctrina institutisque Cath: Rom: exercitum habebunt. Nemo eo nomine turbabitur perdeturve, nemo Rel: Cath: causa ullā vim, injuriam, contumeliā, molestiāve perferet & quicumque eos aliquo injuria affecerit, sive punietur ad munera & honores iis qui ex Catholicis idonei fuerint liber aditus erit. Quicumque etiā in Ducatu Catholici Barones Nobis Civitates, Jura Patronatus legitimis acquisiverint in locis ubi jura illa ipsis competunt iisdē uti ac frui absque impedimēto ac Contradictione poterunt. Si vero alii Cōpatroni non Rom. Relig. additi fuerint initi, atque ejus exercitio oriatur à Commissariis à Ser. sua El. ex utraque Religione pari numero constituendis componetur vel decidetur juxta praescriptū

Juris

Juris Canonici. Templū quoque Regiomontanū cum suo cimiterio & locis ad id pertinentibus ac fundatione aliisque juribus praecipis in eo statu, quo ante hoc bellum fuerunt, aut esse debuerunt conservabitur. Personae Ecclesiasticae iis immunitatibus & foro in posterū gaudebunt, quibus haecenus gavisa sunt, aut gaudere debuerunt juxta Pacta priora, Jurisdictio Spirituallis Reverendissimi & Excell. Dn. Episcopi Varmiensis juxta Pacta intacta & integra conservabitur, in Parochum & omnes alias Ecclesiasticas Personas Cath: Relig: additas. Omnibus denique Juribus praerogativis ac libertatibus fruuntur, quae tam in antiquis quam recentibus Pactis & foundationibus cōtenta sunt, quae hic in hac solū materia denuo cōfirmantur, ac pro specificis expressis & declaratio habetur. Calendariū haecenus usitatū & receptū pariter retinebitur. Similiter Ser. Rex Poloniae & Respublica pro se & Successoribus suis promittunt, quod in casu devolutionis nihil in praedictū tam Augustano Lutheranā quā Augustano Reformatā Religionis innovabūt, aut attētabūt. Commercium inter Regni Poloniae, Magni Ducatus Lithuaniae & Ducatus Prussiae Incolas libera erunt ac secunda, Circa cōtroversias vero quascunque ratione Commercii & omnium inde dependenrium vel eo spectantium aut quae ad illud quocunque modo inferri possunt Commissio instituetur ad instantiā Partis poscētis & omnia per Commissarios ex utraque Parte ad instantiā sive suae Reg. M. sive suae Ser. El. pari numero intra spatium duorum mensium nominandos amicabiliter cōponentur. In Dominiis vero utriusque Partis nulla nova Theloneorum onera tam Terrestria quā Maritima quae ante hoc bellū non fuerūt, in gravamen Cujuslibet partium imponantur. Quod si aliqua ē re cōmuni de novo imponenda aut augenda videbuntur id partium consensu fiet. Si super limitibus inter utramque Partem, aut subditos utriusque Partis ratione videlicet limitū, aut etiam inter suam Reg. Maj. ac Successores Reges Regni Poloniae ac Magni Ducatū Lith. & Ser. suam El. Ejusque Successores circa observationē & executionē foederis ac praesentis Conventionis, aliave quavis de causa aliqua dubitatio, aut cōtroversia exoritur per Comm: ad Instantiam tam suae R. M. quam suae Ser. El. intra Bimestre spatium ab utraque parte aequali numero nominandos quique si opus est in re praesente veniet, amice cōpenatur ac definiatur. De pretio, valore, ac aestimatione monetae liberoque Ejusdem cursu per utriusque Ditiones quoties opus fuerit amicabiliter conveniendum erit. Ad intercessionem Ser. & Potentissimi Hungariae & Bohemiae Regis per praememoratum Dn. ablegatum suum interpositā, nec non Ser. El. Brandenburgico pro plenaria restitutione & omnimoda securitate Cognati Principis majorē in modum instante Ser. Reg. Poloniae Plenipotentiarii perspectā ac exploratā habentes suae Reg. M. cum erga ceteros omnes ad obsequium redeuntē tū specialiter erga Illustrissimum Principē Dn. Boguslaum Radziwiel Ducē Bierzarū, Dubineorū Slucia & Kopyliae S. Rom. Imp. Principe non uno documēto literario testatā benignitatē annuerunt & consenserunt ut praefatus Princeps tanquā is qui de

facto cum debita submissione ad pristinam obedientiam una cum suis omnibus jam redierit & omni cum hostibus commercio renunciaverit, atq; in posterum Serenissimo Regi ac Reipublicæ obsequium suum fidele voverit non modo generalis amnestiæ beneficio frui & gaudere possit, sed etiam speciali præsentis Transactionis vigore in Ducatum suorum patrimoniorum & omnia bona ac Jura ipsi legitime competētia in forma plenissima una cum suis restitutus ac restituendus intelligatur neq; ratione injuriarum, damnorum ac hostilitatum quæ in hoc bello vel per ipsum, vel per ejus milites aut ministros acciderunt per viam Juris aut facti quisquam negotium aut molestiam, ipsi aut partes ipsius sequentibus, facessere possit, sed omnia fidei amnestia & prætorum oblivione, hujus quoque pacificationis vigore, sepulta censeantur, salvis nominibus & debitis civilibus, quæ nihilominus persolvenda erunt. Fœdus hoc & omnia in hoc Instrumēto contenta, sancte servatum iri *Viraque pars juramento promittit*, & in præsentem quidē Serenissimus Rex Poloniae ac Senatores eidem assidentes hanc Conventionē solenniter rati habebunt ac juramento firmabunt, promittentq; in proximis Comitibus aut proximo Conventu Comitiorum potestatem habente omnia quæ his conclusa sunt rati habitum iri. Similiter Ser. sua El. illam pari modo ratificabit ac *juramento* firmabit, Atq; hoc fœdus perpetuū quotiescunq; novus Rex Poloniae electus fuerit aut Dux Prusiae in Ducatu successerit ab Vtraque Parte renovabitur confirmabiturq; juramento de super præstito per Deputatos in animā Principaliū jurantes. Et si pars alterutra huic convētionī & Fœderi contravenerit, & decēter admonita satisfacere neglexerit, pars laesa monere tenebitur Mediatores ac Serenissimos & status in articulo sequente nominatos & eorū curam adhibere procurandæ satisfactioni & huic stabiliendæ Concordiæ rationi utraq; pars sedulo insistet ut omnia amicabiliter æquis modis cōponantur. Pro securitate & horum Pactorū firmitudine fidē suam quoq; ut interponant Serenissimi & Potentissimi Reges Hungariæ & Bohemiæ, item Daniæ Novergiæq; Denique Præpotentes Fœderati Belgii Ordines rogabuntur ut injuriā aut vim contra hanc Conventionem Passio omni meliori modo consulat, atq; debita ipsi satisfactio procuretur. Confecta autem sunt à supra nominatis Dn. Plenipotentiais hujus Pacificationis & Fœderis duo ejusdem tenoris Exemplaria à sua Reg. Maj. Poloniae & Senatoribus eidē assidentibus, atq; à sua Ser. El. Brandenburgensi intra sex septimanas ab infra scripto die ratificanda & juramento firmanda atq; Vtrinq; permutanda, quorū Vnum suæ Reg. Maj. Dn. Plenipotentiarī exhibitu, alterum vero suæ Ser. El. Dn. Plenipotentiarī traditu Vtrinq; autem in majorem fidē majusque robur à sapientissimis D. Plenipotentiarīs Vtriusque partis propriarū manu subscriptione, Sigillorumq; appositione munitum & roboratum est. *Acta hac sunt: Velavia Prussorum die Decimo nono Mensis Septembris Anno salutis humane Millesimo, Sexcentesimo,*

tesimo, Quinquagesimo septimo. Venceslaus de Lesno Episcopus Varmien-
sis, Sac. Reg. Maj. Poloniae & Sveciæ Plenipotentiarīus mpp. Locus Sigilli.
Vincentius Corvinus Gosiewsky supremus Thesaurarius & Campi Ductor
Magni Ducatus Lithuaniae Sac. R. M. Poloniae & Sveciæ Plenipotentiarīus
mpp. Locus Sigilli. F. de Lissola Serenissimi Hungariæ & Bohemiæ Regis
Consiliarius & ad hoc Tractatus pro mediatione ablegatus mpp. Locus Si-
gilli. Otto Liber Baro à Schwerin Plenipotentiarīus Electoralis mpp. Lo-
cus Sigilli. Laurentius Christophorus Somnitz Plenipotentiarīus Electo-
ralis mpp. Locus Sigilli. Quandoquidem DEO Clementer annuente Se-
renissimus Elector Brandenburgensis ad sinceram Pacem & amicitiam cum
Serenissimo Rege ac Regno Poloniae & Magno Ducatu Lithuaniae à quibus
violento bellorum ingruentium ac necessitatis inevitabilis impullu invitatus
avulsus erat feliciter redierit ac *perpetuo fœdere ita se* Serenissimo Regi ac Re-
gno Poloniae & Magno Ducatu Lithuaniae conjunxit ut mutuam utilita-
tem, commodum ac securitatem sincere procurare ac promovere teneantur
Ad quem scopum attingendum nihil expeditius visum fuit quam si Communi
ope, Viribus ac consilio, arma & studia conjungerentur ad expurgandam qui-
busvis hostibus Poloniā & totam Prussiam Regiam & Ducalem periculo li-
berandam ac removenda omnia obstacula quæ Communem Vtriusque partis
tranquillitatem impediunt & optatam Pacem eo citius ac efficacius consequen-
dam, circa quod specialis conventio inter partes per eosdem Reverendis-
simos Illustrissimos & Excellentissimos Dn. Vtriusque Partis Plenipotentia-
rios in Pacis instrumento nominatos stabilita fuit in eum qui sequitur mo-
dum. Serenissimus Rex & Regnum Poloniae & Magnus Ducatus Li-
thuaniae, durante hoc bello, requisito armorum ac militum præsidio Serenif-
simo Electorali Brandenburgensi Ejusque Statibus ac Provinciis, *tam in Im-*
perio quam hic in Prussia contra præmemoratos hostes, vel quoscunque eo-
rum Confœderatos & adhærentes quoties necessitas exigeret, succurrent; Qui-
bus Serenissimus Elector quoties pro sua defensione in propriis ipsius Pro-
vinciis militabunt, victum & subsistentiam prout proprio militi sub suppedita-
bit. Similiter Serenissimus Elector Brandenburgensis pro Communi parti-
um utilitate toto hoc bello durante instructum cum omnibus pertinentiis &
re tormentaria habebit Exercitum sex millium militum partim Equitum
partim peditum, quibus cum vel ipse contra supra descriptum hostemaget, aut
cum Polonis conjunget juxta rerum exigentiam habito de super Communi
Consilio quibus etiā si plures fuerint similiter Serenissimus REX & Respu-
blica Poloniae victū & subsistentiā quamdiu pro ipsis & in ipsorū Territoriis
sunt militaturi subministrare debebunt. Nec Ser. sua El. pendente hoc
bello quicquam ultra præfatum militum numerum subministrare tenebitur,
nisi sponte volet. Si Sveci aut eorum asseclæ hujus Conjunctionis odio vel
F alio

alio quovis colore intra decennium post hoc bellum finitum Serenissimum El. non solum in Ducatu Prussiae sed & in Imperio armis suis infestare tentaverint Serenissimus Rex Poloniae & Respublica tenebuntur ipsi subvenire & vicissim eodem casu Serenitas sua Electoralis per totum illud decennium post confectam Pacem tenebitur subsidium Serenissimo Regi ac Reipublicae ad ipsorum defensionem iisdem ut supra Conditionibus suppeditare. De quibus auxiliis sibi mutuo ferendis specialis declaratio fuit inter suam Reg. Maj. & Ser. suam El. in ipsa ratihabitione. Liberum quoque erit Ser. El. amplecti foedus inter Ser. Domum Austracam & Serenissimum Regem ac Rempublicam Poloniae initum, ac securitatibus omnibus in illo comprehensis frui. Quando utriusque partis Copiae conjunctae fuerint Expeditiones militares omnes communi consilio & utriusque Partis Generalium consensu suscipi-entur. Si in terris ad Serenitatem suam El. spectantibus aut aliis in locis suae Ser. El. causa tantum bellum geratur, belli directio ad Ser. suam El. spectabit. Ser. sua El. vero absente omnia fient communi Consilio & si opus fuerit de directione inter Principales conveniet habito respectu & discrimine Generalium. Similiter etiam quando Copiae El. pro Ser. Rege aut Republica Poloniae certabunt idem juris statuatur. De caetero salva erit Utriusque Partis Generali in milites suos jurisdictio & aequalis & semper inter milites utriusque Partis laborum secundum numerum eorundem proportionata distributio. In quocunque autem Territorio Copiae tam Regiae quam El. fuerint ij quibus annonae Commeatusque cura commissa fuerit ex aequo Utriusque Partis militibus secundum eorum numerum de sustentatione prospicient. Neutra Pars poterit sine alterius scitu, consensu ac praesentia Deputatorum Pacem armistitiumve cum hostibus pacisci, nec arma deponere antequam utrique Parti de securitate omnimoda prospiciatur ad plenariam Partium satisfactionem. Ser. Elector Brandenburgensis in pace cum Ser. Magno Moschoviae Zaar includetur cum omnimoda sua securitate & observatione foederis perpetui & Conventionis cum Ser. Rege ac Regno Poloniae & Magno Ducatu Lithuaniae initae. Caeterum cum intuitu damnorum periculorumque quae pendente bello Ser. suae El. subeunda erunt, aliisque de causis aequum visum fuerit suae Reg. Maj. & Reipublicae ut propensionem suam & Regni erga Ser. suam El. ejusque inclutam domum re ipsa demonstrarent & illorum omnium dignam haberent rationem aliquam ipsi congruam satisfactionem concedere. Et praeterea sua Ser. El. certam pecuniae summam vel Contributiones ad belli sumptus & necessarios militum delectus praetenderit. Reverendissimus Illustrissimi & Excell. Dn. Plenipotentiarum suae Ser. El. desiderio plene satisfacere summe optaverint atque nonnulla quae circa hoc punctum in mandatis habuerunt, declararint, Tamen cum ad complanandum hoc negotium penitus atque sufficienter instructi non fuerint, res ista ad ulteriorem suae Reg. Maj. declarationem aut

aut Conventionem in ipsa ratihabitione faciendam, remissa est, ita ut nihilominus Pax interea concludatur. Interea vero Ser. sua El. declarat ac protestatur, se ante praefatam declarationem & ratihabitionem nullatenus velle obligari ad Executionem eorum, quae in articulo Quarto Conventionis principalis, de evacuatione locorum conventa sunt. Quae omnia sancte & inviolabiliter observatum iri, pars utraque sub fide sua ac juramento promittit, prout ex nunc Reverendissimus Illustrissimi & Excell. Dn. Plenipotentiarum, nomine Ser. suorum Principum de facto promittunt, seque intra sex septimanas, Ser. Reg. ac Senatorum eidem assidentium: uti & Ser. suae El. ratihabitionem nec non etiam in proximis Regni Comitibus eorum omnium, quae hic acta & conclusa sunt plenam Confirmationem procuraturos. In quorum fidem haec a saepedictis Plenipotentiarum proprietarum manuum subscriptione sigillorumque appositione munita roborataque sint. Wlaviae Prussorum die decimo nono Mensis Septembris Anno Salutis humanae Millesimo Sexcentesimo Quinquagesimo septimo. Venceslaus de Lesno Episcopus Varmien Sac. Reg. M. Poloniae & Sveciae Plenipotentiarum mpp. Locus Sigilli. Vincentius Corvinus Gosiewky supremus Thesaurarius & Campi Dux Magni Ducatus Lithuaniae S. M. Poloniae & Sveciae Plenipotentiarum mpp. Locus Sigilli. F. de Lisola Serenissimi Hungariae & Bohemiae Regis Consiliarius & ad Mediationem horum tractatum ablegatus mpp. Locus Sigilli. Otto Liber Baro a Schwerin Plenipotentiarum El. mpp. Locus Sigilli. Laurentius Christophorus Somnitz Plenipotentiarum El. mpp. Locus Sigilli. Nos itaque Johannes Casimirus Rex Poloniae Magnus Dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Livoniae, Smolensciae Czerniehoviaeque nec non Svecorum, Gotthorum, Vandalorumque hereditarius Rex Testamur praesentibus pro nobis Successoribusque nostris Regibus & Regno Poloniae, ac Magno Ducatu Lithuaniae, nos universa & singula capita Pactis supra scriptis comprehensa bona fide ex Senatus Consulto approbasse, confirmasse & ratihabuisse, prout ea hisce nunc ex Senatus Consulto approbamus confirmamus & ratihabemus, promittentes verbo Regio & sub fide praestiti tam a Nobis quam Consiliariis nostris Officialibusque lateri nostro assidentibus juramenti, Nos praedictis Pactis posthac constanter inhaeruros curaturosque ut omnia & singula Pactorum Capita, quae a Nostra Parte & Republica Polonica nomine promissa sunt sancte & religiose observentur, imo impedituros ne a quopiam violentur. Et quoniam nonnulla ad nos in negotio Conjunctionis armorum & aliis remissa sunt, atque super iis sequenti ratione inter nos & Ser. Principem El. supra nominatum conventum est modo infra scripto ea secundum Conventionem initam addimus, illaque eandem vim atque vigorem cum superioribus Articulis ex Senatus Consulto habere volumus, atque hisce tribuimus pollicemurque eadem fide jurata in proximis Comitibus omnia quae Superioribus

articulis continentur, & quæ hic sequuntur omnium ordinum consensu confirmatum & ratihabitu iri. Igitur probe perpendentes, tum pericula quæ suæ Serenitati Terrisque ipsius *per ipsam separationem à partibus Svecicis* imminet, tum quanti inter sit nostra atque Reipublicæ Vicinū nobis Principem iustis divincire modis tum in primis quanta quamque utilia nobis Regnoque Poloniæ per effectivam & actualem armorum nobiscum Conjunctionem præstare sua Ser. El. deinceps possit officia tam belli quam Pacis tempore. Ad demonstrandam præterea singularem propensionem nostram Regni que nostri erga suam Ser. El. Eiusque Domum inclytam suæ Ser. El. Eiusdemque Posteris masculis ex legitimo thoro Eiusdem descenditibus pariter ex Senatus Consulto & Consensu Dominorum Consiliariorum tam Spiritualium quam sæcularium Regni nostri duas Præfecturas Leoburgensem & Bitumensem cum omnibus & singulis eorum singulis Vasallis Fructibus Libertatibus Eminentis censibus, proventibus Juribus & pertinentiis universis tenendas, habendas, fruendas, utendas & possidendas in perpetuum Jure feudi pro Nobis & Successoribus nostris Regibus Poloniæ dedimus concessimus ac illum de eis ipsis Arcibus & Oppidis Bytōu & Lünenburg investivimus & tenore præsentium damus & concedimus & investimus, Officiarios nostros & Incolas quoscunque ibidem Juramentis & subjectionibus quibus hætenus nobis & Reipublicæ obstricti fuerant hoc ipso exsolventes. Præterea de ampliori gratia & benevolentia nostra Ser. ejus ac illius hæredes ab omni Juramento nec non Tributis & Exactionibus quibuscunque Nobis & Posteris nostris ratione dictarum arcium & Oppidorum præstandis dimittimus & liberos facimus, prout olim à Ducibus Pomeraniæ Eadem Præfectura Bytōu & Lünenburg tenebantur. Pollicemur præterea pro Nobis & Successoribus Nostris dictum Ser. Principē ac Eius hæredes in prædictis Arcibus & eorum pertinentiis quantum in Nobis est defendere ac tueri, Tenebitur autem & obligatus esse debebit Præfatus Serenissimus Elector Eiusque Successores ad singulas Successorum Nostrorum Regum Poloniæ Coronationes Consiliarios aut officiales suos mittere qui hoc ipsum Jus feudale de præfatis Arcibus & Oppidis ad Regnum pertinens recognoscens & literas ejus recognitionis & renovationis feudi, quæ gratis illis debent dari à novis Regibus accipient. Quod si aliqua legitima Causa impedit hoc officium & debitum in Coronationibus Successorum nostrorum non fecerint nihil ea negligentia illi detrimenti afferre debebit, dummodo alio brevi tempore post Coronationem id præstare curaverint. Ubi vero ipse Serenissimus Princeps Dn. Fridericus Wilhelmus Marchio & Elector Brandenburgicus in Prussia Dux &c. sine legitimis Masculis feudi hæredibus vel eorum legitimi Masculi feudi Hæredes non relicta prole virili decederent stirpsque & progenies eorum Masculi & legitima deficeret ex tunc prædictæ Arces & Oppida Botou & Lünenburg cum

cum omnibus suis bonis, subditis Vasallis, fructibus, libertatibus, juribus eminentiis & pertinentiis universis ac cum pleno jure & possessione citra omnem difficultatem ad nos & Posteris nostros Reges Poloniæ redibunt. Et si quidem ad præfens Præfecturæ istæ à Dominiis nostris possidentur ideo Vsum fructum ante hanc cessionem ipsis debitum, atque quicquid juris in illis habuerunt unquam alia ratione dignisque modis compensabimus, ita ut vacua omnino possessio & plena fructuum perceptio suam Ser. El. ex hoc ipso tempore manere, neque quisquam ipsi ratione satisfactionis suæ negotium facessere debeat. Religionis Catholicæ Exercitium in præfatis præfecturis Luneburg & Butou prout ad hanc usque diem fuit liberum erit. Jurisdictio Episcopi Vladislaviensis in Templis Catholicis sacerdotibus; integramaneat, proventus videlicet Decimæ Censui & si qui sunt alii Parochis & Ecclesiis suis extradentur & renuentes ad extradendum à Præfectis Eiusdem Ser. cogentur. Causæ tam Nobilium quam & Plebeiorum matrimoniales ad forum Ecclesiasticum pertinebunt, nobilitas juribus Privilegiis bonisque suis eodem modo ac sub immediato Dominio nostro utebatur, utetur fructurque sub sua Ser. El. Decreta rerum judicatarum prout sub immediato Dominio nostro lata sunt, inviolata maneat. Gubernationis & Appellationum ratio eadem erit quæ fuit sub Ducibus Pomeraniæ salvis Privilegiis. Jura Patronatus Regia reservantur Ejus Ser. El. & Nobilibus si quæ habent juxta Privilegia & usum eorumdem ita tamen quod juxta declarationem circa hanc Conventionem ab ejus Serenitate factam ad Ecclesias Catholicas Parochiales præsentabit, Eiusque Ser. El. sacerdotes Catholicos ad Commendationem Episcoporum Vladislaviensium, ab iisdem Episcopis Vladislaviensibus instituendos, ita ne Ecclesia ultra duorum mensium spatium vacare possit. Propter eandem armorum Conjunctionem & supramemoratas alias rationes suæ Ser. El. Civitatem Elbingensem cum toto ejusdem Districtu & Territorio pleno Domini jure sibi habendam possidendamque una cum redditibus, qui inde ad Reges Regnumque Poloniæ olim deferiebantur concedimus promittimusque quod quamprimum ex potestate Svecorum erepta aut recuperata fuerit nemini, quam suæ Ser. El. vacua ipsius possessio tradi debeat, citra ullas prætensiones vel dilationes præsidia suæ Ser. munienda sine ullo sumptu Regis & Regni. Quam quidem Civitatem Elbingensem eodem modo possidebit tenebitque & ea fruetur sua Ser. Eiusque Posteris atque à nobis & Regno Poloniæ ad hoc ultimum bellum Svecicum Millesimo Sexcentesimo Quinquagesimo Quinto tenebatur & possidebatur etiam quoad Commercia & jura aliorum Civitatum nostrarum Pruthenicarum, nulla præterea thelonea nova instituendo Commissio quoties opus fuerit instituetur ab Vtraque parte pari numero Commissariorum ut omnium interesse habentium, ac in primis Civitatum nostrarum Pruthenicarum habeatur ratio, ne illæ in suis Com-

merciis omnibusque inde dependentibus præjudicium patiantur utque gravamina ac prætensiones quas inter se habere prætendunt per Commissionem aboleantur vocatis ad diem Commissionis Civitatum earundem Pruthenicarum Deputatis. Religionis Catholicae & Augustanae Exercitium Elbingæ liberum sit, statusque ejusdem Religionis Catholicae idem erit, prout ante hoc bellum fuit, Jurisdictio Episcopi in Sacerdotes Catholicos prout ante integra maneat. Jus Patronatus Ejusdem Ecclesiae Elbingensis Catholicae ad nos spectabit Templum Catholicis ademptum restituetur, proventusque & fundi omnes Ecclesiae Catholicae, quibus ante hoc bellum ultimum Sveticum utebatur fruebaturque reddentur Catholicis præterea ad magistratum accessus patebit. De summa juxta Articulum Octavum fæderis perpetui exolvenda conventum est, quod hæredibus in dicto articulo designatis & descriptis in Casu ibidem expresso summa Centum Quinquaginta millium talerorum Imperialium solvi debeat. Quæ omnia cum bene expressa & ex Senatus Consulto peracta atque conclusa sunt in eorum fidem & majus robur hoc instrumentum manu nostra subscriptum sigillo insuper Regni nostri muniri iussimus. Actum Bidgostia die sexta Mensis Novembris Anno Domini Milleesimo Sexcentesimo Quinquagesimo septimo Regnorum nostrorum Poloniae nono Sveciae vero Decimo Anno. Præsentibus Reverendis in Christo Patribus, Magnificis, Generosis ac Venerabilibus Floriano Casimiro Duce in Clevam Czartorysky Vladislaviensi & Pomeraniae. Andrea Trzebicki Premisliensi Episcopo Nominato Cracoviensi Vice-Cancellario Regni, Joanne Comite de Lesno Poseniensi Capitaneo Mariæburgensi & Joanne Casimiro Krasinsky Ploen Palatinus, Stanislaw Laskowsky Podlachia, Referendario Regni, Constantino Lubstowsky Bidgostienis Castellanis Nicolao Pretzmo wshy Secretario Majori Regni, Gottardo Butler Succamerario Regni Boleslaviensi, Novensi, Capitaneo Oeconomiae Grodnensis Administratore, Bogislao Radziwil Duce Bierzarum, Dubinkorum, Stucko & Kopil Stabuli Magni Ducatus Lithuaniae supremo Præfecto Branscensi Barense &c. Capitaneo. Michael Radziwil Duce in Olyka & Niesucessz Pocillatore Magni Ducatus Lithuaniae Theodoro Denhoff Incisore Megni Ducatus Lithuaniae Vrzedoviensi Christophoro Pac Vexillifero M. Ducatus Lithuaniae Villeiscen Ostrinensi &c Alexandro Naruszewic Notario Magni Ducatus Lithuaniae, Lidensi Lubosiensi, Miedzialen Capitaneis Murtiano Witusky Cnesnensi, Stogoviensi, Loviciensi Proposito Matthia Poniatowsky Decano Cracoviensi, Andrea Miaskowsky Scholastico Gnesnensi Secretariis Nostris, Joanne Zakiski Præfecto Culinae Regni Surasien Capitaneo, Joanne Tansky Instigatore Regni Andrea Morsztyn Dapifero Sandomiriensi Zavichosteni Capitaneo Joanne Scumowsky Pocillatpre Premisliensi & aliis complurimis Dat per manus supra memorati Reverendi in Christo Patris

Patris Andreae Trzebicki Vice Cancellarii Regni sincere nobis dilectis. Nos itaque Joannes Casimirus ejusmodi requisitioni annuentes præ insertam ratificationem Nostram Paetorum perpetuae Pacis pro de verbo ad verbum in continetur & in eadem Acta nostra inserta est, uti in illa inscribi, ita ex iisdem Authentice extradi mandavimus in cujus rei fidem præsentibus est Sigillum Regni appressum Datum Posnaniae die XI. Mensis Januarii Anno Dn. M DC LVIII. Regnorum nostrorum Poloniae IX. Sveciae vero X. Anno.

Lit. E.

Allerdurchleuchtigster / etc.

Alternädigster Herr etc. Ew. Rähf. Mäyt. habe ich hiemit allerunterthänigst zu referiren / daß mich gestrigen Tages der Braunschweig: Wolfenbüttel Abgesandter D. Heyland besucht vnd angezeigt / es hätte ihme der Schwed. Abgesandter Biörenklau ein von seinem Gn. König vnd Herrn als S. R. Mäyt. eben bereits in dem Röhler Seehafen zu Schiff gangen gewesen den 6. August. Itil vet. abganges Schreiben vorgezeigt / worinnen er Biörenklau über ein von ihme auß Frankfurt eingeschickte relation beantwortet vnd contestirt werde / daß S. R. M. nichts mehrers verlangten als mit Ew. Rähf. Mäyt. vnd dero gesambten hochlöblichen Erzhause wiederum in gute Freundschaft einzutreten vnd so gar auch mit denselben eine besondere Alliance aufzurichten wie Er dann befehliget sey sich zuerkündigen / ob hierzu mit Ew. Rähf. M. hinterlassenen Rähren allhier einig vertrauliche Couferenz veranlass werden möchte: vnd wäre Sein des Königs in Schweden intention nicht / einige separation hierdurch zwischen E. Rähf. M. dem König in Pohlen vnd Herrn Churfürsten zu Brandenburg anzustiften / sondern auch mit denselben auß zuvor habende Versicherung E. M. guter Freundschaft zu einem sãmplichen Friedensschlusse des forderlicher zugehen / wolte also obgedachter Heyland gerne von mir vernehmen / was hierauff dem Biörenklou zu antworten wäre / der gleichwol ihme auch angedeutet / wann Ichs mit nicht zu wider sein ließe / daß Er hier von gerne selbst / wann Wir in tertio loco zusammen kommen thäten / mehr Nachricht geben wolte;

Hierauff habe Ich mich diser vertraulichen Anzeigebedencket vnd hiemit gegen vermeldet / daß E. Rähf. M. nichts mehrers wünschten / als daß dieses Pohlnisches Kriegs wegen ohne längern Verzug gestillet / vnd sonderlich alle gute Verständnus vnd Freundschaft mit dem König vnd Cron Schweden erneuert werden möchte / allermassen auch Ihr Mäyt. bey Ihrem Anwesen allhier nicht unterlassen haben würden / hierzu alle möglichste Beförderung zuerweisen / wann nur mehrgedachter Biörenklou auff solche gesambte vnd durchgehende Friedens Tractaten wäre instruirt gewesen:

Dieweil

Die weil Er aber sich dessen entschuldiget / vnd auff dem bestanden / was sein König den 17. May an Herrn Churfürsten von Mainz geschrieben vnd auff Abführung der Desterreichische Böcker auß Pohlen getrieben hätte / so aber zu nichts anders als zu einer Trennung angesehen gewesen / vnd hätten derentwegen E. M. sich zu dergleichen particular Tractaten nicht einlassen können / wäre mir auch eintrig Visslich hiervon mit denen noch hier anwesenden Schwedischen Gesandten etwas zu negociiren nicht hinterlassen worden / gleichwol hat mich hierbey nicht verantwortlich zu seyn bedünckelt / wann ich mich des Biorenkleues selbst eigener Ansprach gänglich verweigern solte / habe mich also anerböhren / wann er sich Nachmittags à passio außhalb der Stadt an ein gewisses Ort begeben wolte / daß ich mich daselbst auch einfinden vnd seine weitere Anzeig gerne vernehmen werde.

Als wir nun einander im Felde angetroffen / hat er mir die vom Braunschweig. Abgesandten beschene Anzeig vmbständlich widerholet / daß nemlich sein König nichts mehrs verlange / als mit E. Kays. M. vnd Ihrem gesandten hochlöbl. Erz. Hause alle gute Freundschaft zu erneuern vnd beständig zu erhalten / Er prætendire auch an E. M. durch auß einige satisfaktion nicht / sondern allein renovationem amicitia, vnd daß durch ihre Beförderung auch die Tractaten mit Pohlen zum Schluß förderlichst möchten gebracht werden / vnd seye die Intention nicht / daß man alhier derenthalben sondere Tractaten vornemen solte / sondern allein / daß sein König E. K. M. guter inclination versichert werden möchte.

Mit Pohlen wäre es nunmehr so weit kommen / daß sein König das Pohlische Herzogthum Preussen nicht an sich zu behalten / sondern gegen einer Geld. Summa der Cron Pohlen wieder abzutreten begehrt / darzu sich auch der König in Pohlen vnd seine Senatores durch den Französichen Negocianten des Ombres bereits erbiethen lassen; Der ganze Tractat stunde auff dreien nachfolgenden Punkten: Erstlich daß der König in Pohlen zwar seine Succession an das Königreich Schweden gänglich zu quittiren / erbiethet / aber mit dem Anhang 1. Daß alle wieder weylands Königs Sigismundi Decreta in Schweden ergangene Cassationes solten revocirt 2. Dem jetzigen König in Pohlen nur der bloße Titulus Regis Sueciae ad dies vitæ gelassen / vnd zum 3. verstatet werden / daß Er noch sein Königlich Sigillum cum utriusque Regni titulo, sonderlich bey Schließung der jetzigen vorhabenden Forderung. Tractaten gebrauchen möchte.

Diese 3. Postulata könne vnd würde der König in Schweden nicht nachgeben / sondern die renuntiatio & Cassatio Successionis & Tituli müste zugleich per omnia ohn einiges reservat eingegangen werden;

Zum 2. müste Estland dem Königreich Schweden verbleiben vnd wäre der vornembste Streit wegen Eurland / diß Fürstenthumb wäre ein per-

tinenz des Estlands / es solte aber anjeto die Cron Pohlen Selner über das selbige Fürstenthumb bishero gebrauchte Königl. sublimitatem quittiren / also / daß dieser Herzog desselben absolutus Dominus zuhalten; wann derselbige aber ohne Männliche Leibes Erben todes vergangen / daß alsdann dieses Fürstenthumb als ein perzinenz Estlands der Cron Schweden überlasse werden möchte;

Mit dem 3. Punkten stünde es in determinatione der angeforderten Geld. Summe vnd weil die Pohlen sich wegen erlittener devallation dieselbe also in bahrem Gelde zuerlegen beschwereten so hatte sein König sich schon erkläret / vor dismal mit bahre Erlegung vier Tonnen Golds zu frieden zu seyn / doch dergestalt / daß für die noch hinterbleibende Summa / wie man sich deren endlich vergleichen möchte / der Cron Schweden Martenburg cum suo circumjacente Palatinatu so lange / bis die völlige Bezahlung erfolgt seyn würde / Pfandsweise in Panden gelassen werden solte.

Mit Churbrandenburg begehre sein König sich auch zu vergleichen vnd derentwegen nicht aufzuhalten von Ew. Kays. Mayt. aber suche sein König nicht anders als Freundschaft vnd daß Sie die Tractaten mit Pohlen wolten befördern helfen / damit die bald zum Schluß möchten gebracht werden:

Als ich ihn gefraget / weil der Braunschweigische Abgesandter mir gesaget / daß im angeregten Schreiben der König in Schweden sich auch mit Ew. Kays. M. in eine alliance einzulassen erbiethet wäre / was das für einen Bestand haben möchte? Hat Er geantwortet / wann E. M. über kurz o. der lang zu einem König in Pohlen erwöhlet / oder Ihr sonst gewisse Pläge überlassen werden / daß sein König Ihrer Mit. Sie dabey hierdurch maintainiren zu helfen gedächte / doch vice versa, daß auch dergleichen gegen Ihme geschehen solte; Ferner sagte Er / daß in diese alliance wol auch Spanien könnte gezogen werden;

Schließlich hat Er per discursum referirt / was sein König vor Vrsach gefunden / den König in Dennemarc wiederumb anzugreifen / nemlich daß derselbe mit den Holländern heimliche Verständnuß gemacht / so bald der König in Schweden sich mit seiner Armada gegen Pohlen gewendet / alsdann die der Cron Schweden durch jüngsten Friedensschluß abgetretene Land vnd Befestungen wiederumb anzugreifen vnd hinweg zunehmen / welches dann nächster Tage durch ein öffentlich Manifest publiciret werden solte.

Auff diß alles habe ich mehrgedachtem Biorenklou nichts anders als was hieroben gegen den Braunschweig. angeregt worden / entgegen gehalten / vnd solches / weil hiemit beschicht Ew. Kays. Mayt. allerunterthänigst

50
zu referiren benommen/ Erwarte daruff deroselben allergnädigst befehlig/ in
Ihren beharlichen Gnaden ic. Frankfurt den letzten Augult. 1658.

S. Käyserl. Mayt.

Allerunterthänigst
gehorsamster

Isaac Volmar.

Lit. F.

RESPONSVM

S R. M. Poloniae &c. Dn. nostri Clementissimi ex Se-
natus Consulto Illustrissimo Dn. Francisco de Lifola (tit.) Sac. Cæs. Maj. &
pud prædictam Maj. Regiam ablegato & ad tractatus Pacis Polono - Suetici
Commissario Extraordinario datum in Castris ad Thorunium die
30. Decembr. 1658.

GRatissime accipit Sac. Reg. Maj. eam indefessæ voluntatis Sac. Cæs.
Maj. declarationem in persequendo hocce hoste communi (Sueco,) quæ
armis, quæ consiliis, ad æquam & tutam pacem adigendo; agitque sin-
gulares gratias pro ea communicatione, per ministrum suum hic degente eo-
rum omnium, quæ ad communem hanc causam spectare dignoscantur.

1. Quod ergo attinet pacem Moschoviticam S. R. M. Rempublicam
que omnibus studuisse modis & mediis possibilibus, nullasque illius causas
æquas (imo etiam) si licuisset illam obtinere iniquiores respuisset conditio-
nes: At quid egerint Moschovitici hæcenus Commissarii, quibus conditio-
nibus, imò contentionibus obstiterint ne concluderentur & ad desideratum
finem deducerentur tractatus, constare ministro S. C. M. non dubitat, S. R. M.
præstolantur S. R. M. Commissarii in illis oris, quo manifestius orbi fiat no-
strum pacis cum illo Monarcha stabilendæ studium. Nec minus græ accipit
S. R. Maj. eam communicationem contentorum Legationis Moschoviticæ ad
Sac. Maj. Cæs. nuper Viennæ exhibitæ, tantoque magis gratiam Sac. Cæs. M.
habet, quo Aug. memoriæ Imperator Parens suus, in tractatibus promoven-
dis usus fuerat, in iisdem negotiis minimum mediationis interponere velit:
quæ libentissime uteretur Sac. Reg. Maj. nisi hoc ipsum moram tractatui quan-
tocius

51
tocius maturando iniicere posset, qui hucusque reassumendus à nostris Com-
missariis speratur. Hæc enim propositio gentem per se suspiciosissimam in
varias coiceret opiniones; si vel minimam moram interponi videret tracta-
tui; eludi se potius, quam vere secum ag, existimantem, si ad mediationem
licet nobis desideratissimam provocaremus. — In quo vero res illius tractatus
fixæ sint statu, quanquam semper à Ministris Sac. Reg. Maj. id neutiquam
celatum Illustrissimum Dn. de Lifola, de iis quæ à Sac. Reg. Maj. Com-
missariis perscripta fuerunt, si quando super his requirebantur, tamen etiam
ad præsens minime piget eadem repetere. Commissarii Moschovitici, ulti-
mo congressu, quem cum nostris 24. Novembr. habuerunt cum redditionem
integri Ducatus Lithuania, una & electionem sui Ducis in successorem Sac.
Reg. Maj. postulassent, nec ulla alia mandata à suo principali se habere prote-
stati fuissent, cum cuncta ad hostilitatem ab illorum parte prona esse vide-
rentur, nam & aciem instruxerant, solverunt sessionem, accepta & data una-
nimi fide ubi ampliora à suo Duce accepissent mandata, se iterum ad tracta-
tus redituros. Interea Magnus supremus M. D. Lithuaniae Thesaurarius
& Campi-Mareschallus, idemque Commissarius fide publica eaque jurata
asscurata à Dolkucuschis cæsus, captusque & abductus est, sic elusi Com-
missarii Sac. Reg. Maj. misere ablegatum, qui ratione captivitatis sui Com-
missarii ageret, simulque sciscitaretur, de tempore & loco reassumendi tracta-
tus. Hic ablegatus, quid responsi laturus, expectat Sac. Reg. Maj. atque ex
hoc metietur inclinationem Moschorum ad pacem de eoque & omnibus Il-
lustrissimum Dn. Ablegatum Sac. Maj. informari jubebit.

2. In tractatu Suetico nihil non maturè expendere consuevit Sac.
Reg. Maj. nec quidquam sine scitu suorum colligatorum acturum sese protesta-
tur, quanquam eandem accelerari summè rebus Regni sui attritis, deside-
ret tot enim oneribus Bellorum videns fatiscere provincias, non potest non
misereri populi sibi subiecti. Quapropter ut hoc negotium communi con-
silio restituatur & promoveatur ne & hostis (Suecus amplius cavilletur apud
Principes Europæos, præsertim verò Sac. Rom. Imperium per Sac. Reg. Maj.
stare quo minus à tanto tempore procuratum ac sollicitatum pacis nego-
tium deducatur ad effectum, desiderat Sac. Reg. Maj. & unice exoptat
celebrare conventum, una cum colligatorum ministris ad hunc actum
specialiter deputatis idq; Thorunii ad primos dies Martii, tunc temporis pro-
positis ab utrinque, quidquid è re communi visum fuerit, & unanimi consilio
circa eundem tractatum decerneretur, & si bello res ulterius prosequenda com-
modior visa fuerit, peculiari fœdere ad illud fœderatos ad invicem copulari.
S. R. Maj. optat, ne uni magis incumbat hocce onus, quàm alteri, sed ut æ-
qualitate servata, tam ex commodis, quæ è bello Deo auspice provenire pro-
terunt

erunt quam etiam *incommodis*, quæ secum Bella ferre solent ex æquo quilibet participet. Ad hunc congressum invitat cum primis *S. C. M. ni primarium suum colligatum S. R. M.* secundario Serenissimum Electorem Brandenburgicum, eaque de causa expedit ad eandem Serenitatem Electoralem Ablegatum, qui eam destinationem *S. R. M.* denunciabit, & ad eundem congressum *S. Electoris Legatum plenaria facultate instructum* expetet cum simili postulato ad *Ord. fœd. Bel. S. R. M.* uti mediatores suos mittere destinavit ut per suum Legatum adesse quoque huic congressui velint. *Tum temporis videre licebit Suecorum molimina verene an fide pacem velint* & omnibus maturè expensis è communi sententia statuendum de hoc tractatu vel ulterius promovendo *vel eodem rescindendo.* Serio itaque voluit inculcari *S. R. M. Dno, Ablegato S. C. M.* ut suam Mtem. de huiusmodi intentione, quam citissimè reddere velit certiore. Eo temporis omnia præliminaria componi & determinari poterint; ratioque certa tractatum ad invicem iniri ac ipsi demum *securitati*, quæ tutam hanc pacem reddat, cum *S. R. M.* tum nostris colligatis, ab hoc hoste provideri.

3. Statui *Ser. Daniæ Norwegiæ* que Regis consulere, à sua parte deesse non velle. *S. R. M.* dummodo idem alii colligati fecerint, de quo pariter congressu instituendo eundem *S. Daniæ Regem* certiore fecit per Ablegatum suum in idem residentem, nullum intermittere officium volens *S. R. M.* quo amico & vicino principi apprimè non commodet, minime ignorans quantum inter sit omnibus colligatis ne injuriis Suecorum dictus Monarcha pateat sitque subiectus.

4. Quoad defectus in Instrumento Plenipotentiarum illi in ipso congressu examinabuntur, tanto diligentius, quanto majori studio in id incumbens, quorum inter sit sua omni diligentia præcavere nihilominus de his in præsens agi posse ut corrigantur.

Jam quoad permutationem instrumentorum qualis placuerit modus. *S. C. M.* in eum *S. R. M.* condescendar dummodo effectus dictos sape tractatus sequatur.

5. Mediationi Gallicæ semel acceptatæ renunciare non potest *S. Reg. Maj.* quæ tamen uti, vel non posse uti arbitrium *S. Cæsar. Maj.* esto cæterum prioribus responsis hac dere contenta est *S. R. M.*

6. Titulum potentissimis semper Regibus *Pol.* ab omnibus Orbis Christiani Dynastis & ab ipsis cum primis Serenissimis Romanorum Imperatoribus dari solitum *S. R. M.* non usurpare proterve sed uti consuetum repetere. Eundem *Ser. Hungariæ & Bohemiæ Regibus* ex sanguine præsertim Austriaco descenditibus à quo se meminit maternum genus trahere libenter daturum.

7. Circa conservationem Exercitus *C. Maj.* quod attinet hanc curam præcipuam *S. R. M.* hætenus fuisse, eumque hybernis sufficientibus providisse,

disse, assignatis eidem duobus Palatinatibus Lanciciensi & Ravenfi quos calamitatibus hætenus belli non adeo obnoxios fuisse novit *S. R. Maj.*

Ad mandatum *S. R. Maj.* proprium.

Lit. G.

Q Vandoquidem Expositio Causarum renati belli Sueco-Danici & prolixior est, quam ut huic Memoriali possit, & in variis Germaniæ locis publicata prostat; ideo benevolus Lector, qui lectionem ejus desiderat, ad illas editiones remittitur.

Lit. H.

Durchleuchtiger Hochgebohrner Fürst / gnädiger Herr.

Wer Fürstl. Durchl. werden vorhin gnugsam vernommen haben / was Gestalt auff Rånsf. vnd Brandenb. Seyten der vornembste prætext ihrer wider *J. R. M.* zu Schweden meinen allergnädigsten König vnd Herren / ergriffener feindlicher Waffen / dahero vorgeschütet werden wil / daß nemlich bey dem jüngst wieder entstandenen Dänischen Kriege das Herzogthumb Hollstein / als ein Mitglied des Römischen Reichs / vff Schwedischer Seyten nicht verschonet / sondern allerhand feindliche attemptata darinnen verübet worden / gestalt dann der Rånsf. geheimer Råth vnd Abgesandter Herr Belmar solches nicht allein hin vnd wider gar hoch auffgemuzet sondern auch absonderlich Ihrer Churf. Gnad. zu Mayntz / vff Beschl seines allergnädigsten Kåisers dasselbe neulicher Zeit schriftlich vortragen / wie E. Fürstl. Durchl. ab dessen sub lit. A. hierbey gelagten proposition mit mehrern zu erschen geruben wollen. Nun haben Ihre Kön. Mte. vermittelst dero Schreiben de dato 23. August. im Hauptquartier vor Copenhagen allergnädigst zu wissen gerhan / welcher Gestalt Sie vorlängsten resolviret hätten / auch annoch gesünnet wären / obgemeindes Herzogthumb Hollstein in Ruhe vnd Sicherheit vnangefochten zu lassen / daferne die Vntersassen vnd Angehörige desselben sich nur biß zum Aufgang des Krieges zwischen Schweden vnd Dennemarck vnter Ihrer Fürstl. Durchl. zu Gottorffs protection vnd Schutz ergeben wöten. Ob nun dasselbe der Hollsteinischen Regierung vnd den Landständen mag vortragen worden / vnd zu welcher Zeit / ob es vor oder nach denen in Hollstein vorgegangenen rencontres geschehen seyn / vnd was Sie sich etwan darauff erkläret / davon hat man allhie

gang keine weitere Nachricht/ wollen aber dieselbe bey jetziger Zeit hochnötig/ insonderheit im Fall beyder Reichs Deputation von dieser Sache etwas vorfallen sollte/ vnd der Pommersche Gesandter information vonnöthen haben würde; Als habe bey meiner jetzigen bevorstehenden Abreise von hinnen nach der Stade/ nicht umbhin gekönt/ Ew. Fürstl. Durchl. hiemit gebührend zu ersuchen/ Ew. Fürstl. Durchl. geruhen hiervon apertur vnd Nachricht zu geben/ damit man aller Orten denen widrigen Spargementen gebührend bezeugen/ vnd behüffige remonstration dawider thun könne. Wormitz.

Ew. Fürstl. Durchl.

Frankfurt am Mayn/
den 12/ Octob. An. 1658.

Gehorsambster
Diener

Copia Schreibens

M. Biörenklou

An

Des Herrn Pfalzgraffen von Sulzbachs
Fürstl. Durchl.

Von

Herrn Präsidenten vnd Legaten Biörenklou.

Lit. I.

Hoch-Edler Herr Präsident.

Des Herrn Präsidenten beliebiges vom 12. Octob. auß Frankfurt ist mir erslich gestern abhie nebst den Beylagen eingehändigert worden/ ersehe daraus welcher Gestalt ihm beliebet/ von mir informiret zu seyn/ über die Actionen/ so bey reassumirung dieses jetzigen Dänischen Kriegs in Hollstein verübet worden; Ich wolte wünschen/ daß ich meine Eangelen-Acta gegenwärtig bey mir hätte/ damit ich ihme mein journal was täglich passiret/ communiciren könnte: In Ermangelung dessen aber weil ich sehe/ daß gegen die vngegründeten relationen es nöthig sey meinem Herrn Präsidenten so viel mir in der Eyle bepfälle/ einige information zu geben; Bericht demselben/ daß nachdem Ihre Mayt. mein gnädigster König vergangen im August sich widerumb resolviren müssen wegen Dänischer Seyten denegirter Satisfaction

über das Instrumentum Pacis, auff's neue Dennemarc zu verthierung ihres Estats mit dero Waffen zur raison zu bringen/ haben sie sich mit denen in Hollstein die ganze Zeit über gestandenen Troupen daselbst biß ferner gnädigste Ordre zu subsistiren/ vnd der Dänischen Milice vnd Garnisonen actionen zu observiren/ hinterlassen. Neben diesem ist mir auch von höchstgedachter Mayt. meinem gnädigsten König absonderlich Befehl gegeben worden/ also fort nach dero Abreise mich zu Ihr Gn. dem Fürsten von Hollstein als zu Ihrem Herrn Schwieger. Vater zu erheben/ vnd dero selben resolution gegen Dennemarc dessen Ursachen weitläufftiger zu entdecken/ neben dem auch dero selben zu tesmoigniren die Vorsorge so sie so wol vor Ihre Person als dero in Gemeinschaft mit Dennemarc mit besitzenden Lande trugen/ auch zugleich Vorschläge zu thun/ welcher Gestalt Ihre Mayt. sie gerne auß diesem Werck disinteressiret vnd in Ruhe gebracht sehen möchten: Dieses dachte Ihre Mayt. am süglichsten dergestalt/ daß Ihr Gn. der Herzog belieben möchte die gesambt Stände vnd Lande in dero Protection zu nehmen/ auch die Stände suchen dahin zu vermögen/ daß sie selbges acceptiren möchten/ Ihre Mayt. erhöhten sich in respect dero Herrn Schwieger. vaters über die ohne daß avocirte 10 Regimenter zu Pferde noch mehr auch woll nach gestalten Sachen das ganze Corpus abführen zu lassen: Ihre Gn. der Herzog hab in diese meine Proposition mit schuldigem vnd eifändlichem Danck angenommen/ auch alsofort dero Land. Räthe ihnen diese zu ihrer avantage reichende intention mit beweglichen Worten remonstrirret/ vnd gleiches ihren Mitconsoren von Dänischer Regierung vorzutragen in commission abgeschicket. Es hat aber diese proposition bey den übrigen Ständen nichts fassen wollen/ sondern haben zu aller Antwort wieder fassen lassen/ daß weil si Dänischer Seyten mit Eyde verpflichtet wären/ Sie sich vor Aufgang dieses Krieges zu nichts dergleichen resolviren könnten. Mittler Zeit habe ich meines Orts auff gnädigste Beliebung meines gnädigsten Königs auch nicht ermangelt/ separatim auch einen vnd den andern von dem vom Adel Ihrer Mayt. meines gnädigsten Königs gnädigste intention gegen Sie/ vnd daß diese continuirende Vnruhe nicht zu ihrer oppression gerichtet/ geringsam insinuiret/ auch denen übrigen denen ich solches nicht andeuten können durch sie zu communiciren gebethen/ dabey auch eingeracht/ nicht von den übrigen zu weichen/ mit der Versicherung/ das welche sich nicht würcklichen dieses Wesen mischen würden/ von Ihrer Mayt. meines gnädigsten Königs mir anvertrauten Waffen nichts zu apprehendiren hätten; habe auch wegen subsistence vorgedachter Milicie so gelinde mit Ihnen contrahiret/ daß es fast genau damit zu leben gewest; Es ist auch niemand geattendiret worden wie von dem Herrn Volmar außgesprengt worden/ als daß Herr Gn. Major Claus von Ahlesfeld/ so annoch in würcklichen Diensten Herr Golsche von Buche

Buchwalde als Kriegs-Rath vnd nachgehens der Obr. Heinrich Seefäde welcher gleichsam zu mir gerrungen/vngeachtet ich Ihm vormals schon frey gesprochen vnd in terminis terminantibus zu bleiben zum Officern ersuchet/auch durch seine Freunde dazu ermitteln lassen. Obrigens ist vnläugbar / vnd hätte ich auch der raison gemess/ daß ich auch das Ebersteinsche Regiment zu Fuß zu gleicher Zeit aufheben lassen/ vnd hätten Sie billich in besserer Vorsichtigkeit stehen sollen; Die Uns übel zugebracht vnd wie die intercipierte Briefe weisen; präjudicirliche dessein gehabt haben. Dieses mit kurzem habe zu des Herrn Präsidenten vergnügen wieder antworten wollen / vnd befehle demselben Göttlicher protection.

Des Herrn Präsidenten

Soburg den 15 Decemb.
Ao. 1659.

Dienstwilliger vnd
ergebener

Philipp Psaltzgraff.

Lit. K.

Excerptum ex scripto quodam hactenus inedito
de Mandatis Avocatoriis.

Mandatata Avocatoria non levis momenti atque præjudicii res sunt, eaque non nisi juxta leges justæque & necessario decerni Imperii omniumque & singulorum ejus statuum civiumque maximopere interest. Multum quippe periculi, odii, molestiæ, curæ, & laboris ex illis perperam publicatis ad hos redundat. Ut potissima saltem ex iis referamus, quæ Principum Imperii circa illa inter esse insignis documenta esse queunt: intenditur Primò per illa quædam ad usum & effectum decretis præstandum Statuum obligatio, cujus viteneantur exequi & propugnare, quæ illis continentur, quæ sine alias invalida & inania forent. Secundò certum inde in status Imperii si talium participes aut patientes sint, exoritur eorum, adversus quos stringuntur odium, & cum exerere licet vindicta, dum tam odiosis processibus laessati & velut hostes Imperii declarati non poterunt non cavendi, repellendi vindicandi media cogitare & amplecti contra id, quod obtenditur Imperium, atque nomine ejus facit Imperator, nec possunt non Status, si non impediant, reddi obnoxii. Tertiò libertas Statuum & subditorum, per quam ab anti-

antiquo licet Dominis, qui placent, domi forisque servire, arbitrii Imperatorii esse incipit, post illa publicata non integra magis, quam antea sui Juris, cum deinde non obtemperare sine periculo aut metu non sit integrum. Quatò ordines Imperii isti Causæ, cujus gratia decernuntur Mandata ignorant, cæco velut impetu miscuntur. Id quod privati agrè admittunt, ex alieno facto, periculum & incommodum quodvis defugientes, naturalia Jura non permittunt, per quæ alteri per alterum iniquam conditionem inferre non licet. Quintò cum talia ferè sūt manifesta studia pro eorum parte, in quo arma moventur adversus eos, à quibus sit Avocatio, derivationes armorum in Imperium, cujus potestas obtenditur existere solent, per quas Status & ordines alienis negociis implicantur & in bella, quæ aliàs sine scitu & assensu suo inchoari non debent, exhibitu Imperatoris facile incidere queunt. Sextò, sunt eorum, postquam publicantur non levia onera, quæ Statibus Imperii impendent, quibus inde incumbit, affixio, Inquisitio, executio, in suos rigor, & pœna edictis par, donec effectu potiantur, quorum quidquam sine se in suo & in suos sibi præscribi ordines Imperii dignitati atque libertati suæ incongruum semper existimarunt, ideo per Leges fundamentales nihil Imperatori nisi cum suis suffragiis datum voluerunt. Septimò, præter molestias non pauca & parva afferunt periculum. Ab Imperatore si quid negligitur, vel non succedit, gravior, quam ubi dissentitur, indignatio; ab his queis nocetur ultionis studium, ab iis qui avocantur metus & motus; cum talibus queis displicet sic agendi ratio, dissidia; à nemine gratia, ubique de non curatâ satis libertate sinistra judicia. Octavo, latet in iis modus & arcanum Ordines in odium, rixas, & contentiones cum inter se, tum cum exteris præcipitandi, eosque à favore, auxilio & benevolentia, qua pro libertate & salute aliquando egent privandi, ut invisi & derelicti, arbitrio pleniori subiiciantur. Nonò est inde grave præjudicium Aristocratico imperandi modo, cui velut fundamento Germaniæ libertas innititur, & in minimo non observatus præbet ad alia faciles & in servitutem proclives Consequen-
tias. Decimò sunt ex arbitrio avocandi Imperatori permisso omnia Statum, quæ milite & armis agenda sunt, in ejus arbitrio. Avocatoriis enim examinare licet, si iis obedire opus est: Inania inde Statuum præsidia, munimenta, foedera, aut certè in alienâ potestate, cui Avocatoriorum quædam citra communes leges potestas permittitur. Undecimò quæ ex iis imminet ac metu-

metuendæ sunt inquisitiones, accusationes, pretextus, Condemnationes,
pœnz maximæ, in quo per ista omnes versantur, periculi sunt documenta.

Lit. L.

Extract-Schreibens Ihrer Königl. Mayt. zu Schwe-
ben / an dero Legatum Herrn Matthiam Biörenkloude
dato Eronenburg / den 14. Aprilis
Anno 1659.

Sonken zweiffeln Wir nicht, Ihr werdet gleichfalls nach Inhalt Bri-
fer vorigen Schreiben vom 21. passato den Vnsug der, wider Vns
publicirten Advocatorium vffs beste remonstriren / vnd wollen Wir
vernehmen / daß der Churfürst von Brandenburg mit deren vnrechtmäßigen
Vollstreckung schon in so weit herauß gebrochen / daß Er des Feldmarschals
Königmarcks / vnd aller anderen Unserer Ministri Güter vnd Eigenthumb
so vnser Selner Vormässigkeit g. legen / confisciret; So werdet Ihr demnach
mittels einem Memorial den gesambten Ständen solche des Churfürsten
dem Friedensschluß zu wieder lauffendes procedere vor Augen stellen / die-
selbe daß Sie den Churf. von solchem wieder Vns vornehmenden offnbah-
ren V. indseligkeiten / so lieb Ihnen ist Friede vnd Ruhe im Röm. Reich zu
erhalten / abmahnen / oder sich auch nicht befrembden lassen / daß im Fall der
Churfürst daß den Unserigen im Röm. Reich abgenommene nicht restitui-
ren / vnd ferner / wie Er bisher gethan verfahren solte / Wir auch ein oder an-
dere Weise vnser reuenge suchen dürfften; vnd können Ihr da Ihr diese re-
monstration bey den Ständen ohne effect zu seyn verspühret / bey denensel-
ben mit einer protestation einkommen / daß Wir von allem doraus herrüh-
rendem Vnhell vor Gott vnd der Welt entschuldiget seyn wollen; Vmb
Euch aber wegen des Colberger Schiffes / wovon der Churfürst hin vnd wie-
der so viel Werck gemacht / zu informiren / so ist dasselbe im Herbst nebst viel
andern Schiffen zu Lands Eron anhalten / nicht zu dem Ende daß Wir es
confisciren / sondern nur allda so lang bleiben lassen wollen / biß es sicher
Copenhagen vorbeß vnd nicht allda zu Unserm Nachtheil vffgebracht wer-
den möchte; dann man damahln alle Schiffe / so selben Ort vorbeß gangen /
eingeholt / der intention sich derselben zu überholung der Allgerten Troupen
zu bedienen; Was ist auch selbes Schiff schon vnlangst wiederumb loß gege-
ben / daß also der Churfürst solches zu beschönung seiner feindlichen attentat-
nicht anzugehen / oder Vns deßfalls zu beschuldigen / vielmehr hätten Wir ja
wol billicher Zug vnd Ursach gehabt / wegen der in der Pillau ohne Vnter-
scheid

scheid hinweg genommene Schiffe vnd Güter / so Vns vnd den unserigen
zugestanden / hieselbst als gleichfalls einem außer dem Röm. Reich belege-
nen Unserer Vormässigkeit aber vnserworffenem Orte Unsern regrell zu
suchen.

Lit. M.

Carl Gustaff von Gottes Gnaden / der Schweden /
Gothen vnd Wenden König / Groß Fürst in Finland / Herzog zu
Schonen / Ehesten / Carelen / Brehmen / Behrden / Steett / Pommern /
der Cassuben vnd Wenden / Fürst zu Rügen / Herr über Ingernmanland
vnd Wismar: Wie auch Pfalzgraff bey Rheln / in
Bayern / zu Süllich Eleve vnd Bergen
Herzog.

Insern gnädigsten Gruß vnd geneigten Willen zuvor / Wohl-Edler
Vester besonders Eleber Betreuer; was für einigen Monaten vom
Kaiserlichen Hoffe auß in das gesambte Römische Reich für Advo-
catoria vnd Inhibitoria Mandata außgegeben worden / vnd wie auch dieselbe
sich anders als gegen Vns vnd vnser Eron nicht wol expliciren lassen / davon
habet Ihr sonder Zw.iffel genugsam Nachricht / vnd haben Wir bißhero da-
mit vmb etwas in Ruhe gestanden / wollen es das Ansehen gehabt / daß gleich-
wol berührte Mandata in zemblichen generalen Terminis bekunden / vnd ob-
ne das bey denen mehresten im Römischen Reich wenig Benfall erlangen.
Nachdem Wir aber seithero die Erfahrung haben / daß nicht alleis die Gene-
ralität bey d. r. Kaiserl. Armee / sondern auch der Churf. zu Brandenburg die
Sache vff Vns ipso actu expliciret / indeme Sie auff das vermeint: funda-
ment solcher Avocatorien / diejenig: von denen Unserig: n die ihnen bey eini-
ger Zeit in die Hände gerathen / nichts als Kriegs. Gefangene / sondern als
Achter des Reichs zu touchiren vnd ohne einige Erlassung / es sey dann auf
anderwärtige des Römischen Kaisers Befehl / auffzubalten sich vnterstehen;
andern nicht weniger / die in vnsern Diensten stehen / an possession vnd Gü-
tern so weit Sie dieselbige erreichen können / würcklich gefahren. Als ach-
ten Wir der Nothtu. ft zu seyn / daß Ihr die weit außsehende Sache / da Wir
nicht anders als pro hoste Imperii publico von Vesterreich vnd Branden-
burg durch dergleichen Mandata die eine denuntiationem belli mit sich füh-
ren wollen / einseitig declariret werden / des Herrn Churf. zu Mayns Eb. vnd
daß bey der annoch zu Francfurt anwesenden Reichs. Deputation solcher

Gefallen remonstrirt, vñ daß unsere Sache mit aller dinstenden protestation der massen vermahret/damit Wir künfftiger Zeit bey dem Römischen Reich entschuldiget seyen/ wo Wir vns genüssiget sehen/ dergleichen violentien vñ Zündhrigungen auff andere Weise von Vns abzuwenden. Versehen Vns dessen/ vñ sind Euch schließlich mit Königl. Huld wol bengethan.
Datum Eronenburg den 21. Martij. Anno 1659.

Unserm Präsidenten in Unserm Herzogthum
Bremen/ vñ Behrden/ Hoff/ Rade/ vñ dje-
tger Zeit an die Chur- vñ Fürsten des Reichs
verordneten Legato, auch besonders Eichen
Gereuen/ dem Wohl Edlen vñ Vnnd
Matthias Biörcklou, zu Eimenhoff/ Wan-
nestadt vñ Distinggen Erbgesessen.

Lit. N.

Hoch-wolhgebohrner Herr Graff/ auch
Wohl-Edle.

D Es Herrn Graffen Eb. vñ meinen vielgeehrten Herrn kan Ich hier
mit nicht verhalten/ wie daß Ihr. Eh. Durchl. zu Brandenburg.
Meinem Hergeliebten Ehe- Herrn vñ Gemahl/ dem Herrn Gra-
fen vñ Feld- Marschalck re. dessen in der Graffschafft Ruppin in d. r. Mark
Brandenb. belegenes/ vñ unsern Söhnen zum Besten für bahr Geld von
dem Geschlechte der Winterfelden erlaufftes Ambt vñ Lehen. Durch Neustadt
auff diesen Besuchen/ daß der älteste Sohn/ Graff Churf. Christoff Königs-
marck in Ihr. Kön. M. zu Schweden/ vñsers allergnädigsten Königs
Herrn Diensten sich befindet/ vñ denen Churfürstl. ergangenen avocatoriis
keine Folge geleist. / ohnerhörtet Sache conflictiret vñ dero geheimten Kriegs
Rade vñ Feld- Marschalln/ Herrn Otto Christoff Fienherm von Sparrn
vñsers in d. r. seits nahen anverwandten damit hinwieder beneficiert vñ be-
gnadiget/ welche auch bereits immittret vñ die possession/ alles beschreiben
supplicirens vñ protestirens ohngeachtet/ erhalten/ die Königsmarckische
Bediente licentiret/ die Väterhanen ihrer Pächte erlassen/ selbige von neuen
beändiget vñ vermittelst dessen mit ihrer Schuldtigkeit an jetztgedachten Herrn
Feld- Marschalln verwiesen. Nun stelle dahin/ wie weit Ihr. Churfürstl.
Durchl.

Durchl. vorbelegte meines Sohns Schwedische Kriegs Dienste (worin
derselbige doch bereits sich gebrauchen lassen / da Ihr Kön. Maj. vñnd der
Churfürst noch Freunde vñ confederiret gewesen) etwas zu ähnden befle-
diget zu seyn erachten möchten/ vñnderessen aber ist gleichwol bekandt/ daß
derselbe noch zur Zeit directo wider Ihr Churf. Durchl. nicht gedienet noch
meines Wissens sich gebrauchen lassen/ vñnd wann gleich solches geschehen
seyn/ vñnd dieser dardurch die Lehen verwürcket haben möchte/ so doch annoch
res altioris indaginis vñnd causae cognitionem requiriret, nicht aber sich ge-
bühret hätte/ wider Ihn als non citatum, non auditum, non defensum, ab-
sentem & plane in seium beschehener Massen zuverfahren vñnd ab executione
anzufangen / So ist doch mein Herr vñnd Gemahl/ willen derselbe ley-
der! schon ins dritte Jahr in des Feindes Händen vñnd Gewalt gewesen/
vñnd mit gegenwertigen Coniuncturen gar nichts zu schaffen/ vielweniger der
jüngste Sohn vñnd respectiv Bruder Graff Otto Wilhelm Königsmarck
so gar mit keinen Kriegs- Diensten zuthuende/ sondern studirens vñnd pere-
grinirens halber in Italien sich auffhält/ hieran vñndt vñndt/ derowegen nicht
sehe/ auß was rechtlichem Fundamente dieser/ welcher mit seinem Bruder an
besagtem Ambte vñnd Lehen- Gute zu Neustadt das Jus simultanea investitu-
ra vñnd also die gesambte Hand von möge des Kauff vñnd Lehen- Briefes er-
halten/ davon so gang ohnverschuldet verlossen vñnd weggewiesen werden
köne/ welches so wol denen beschriebenen Lehen/ als gemeinen Rechten dia-
metraliter zuwider/ welche außerlich vermögen/ grave esse & non solum
legibus sed & naturali equitati contrarium, pro alienis debitis alios molesta-
ri, Et iniquissimum, ut alieno odio alius prae gravetur. Nec filius pro Patre,
nec Pater pro filio multo minus fratre, nec Pater pro filio multo minus fra-
ter pro fratre tenetur: Unusquisque enim ex suo admissio sorti subijciendus,
Ibique poena esse debet ubi noxia est. Als aber bey Ihr. Churf. Durchl.
sothane vñnd dergleichen beschehene remonstrationes seithero nichts verfangen
mögen/ so habe für nöthig erachtet/ nicht allein an die Königl. Schwedische
Herrn Abgesandte zu Francfurt vñnd Hildesheim zuschreiben/ sondern auch
die Herrn zugleich zuersuchen/ Sie belieben abgelassene Briefe mit einer vn-
beschweren recommendation- Schrift zu secundiren/ vñnd dahin großgünstig
zu befürdern helfen/ damit Ich fordersambst das vorgenommene Zielettel
zu möge/ ob etwan Ihr. Churf. Durchl. annoch zu unistern Gedancken
bewogen werden/ vñnd das Neustädtische Wesen ohne fernere Weitläuffig-
keit hinwieder in vorigen Stand setzen geruhen möchten/ welche hierunter
versührende zuverläßige faueur mein Ehe- Herr vñnd Söhne vñnd die Herren
samt vñnd sonders in begebenen Fällen hinwieder zu demeriren Ihnen wer-
den.

den angelegen seyn lassen / vnd Ich verbleibe nechst empfehlung Edellicher
Obhut.

Deß Herrn Graffen Eb. vnd meiner
vntergethenen Herrn

Hamburg den 19. Aprilis
Anno 1659.

Ehrendienst vnd
bereitwillige

Maria Agatha Gräffin
in Westermünde.

An
Die Königl. Schwed. in dem Herzogthum
Bremen vnd Verden wolverord-
nete Herren Vice Gouverneur Cange-
ler vnd Räthe.

Lit. O.

DECLARATIO

S. R. M. Sueciae de propensione sua in
pacem universalem.

Pervenerunt in manus S. R. M. Sueciae exemplaria duarum declaratio-
num per Ablegatum Extraordinarium S. Reip. Angliae, quae emanatae
perhibentur à parte Regis Daniae, postquam Celsi & Praepotentes D. D.
Ord. Generales Uniti Belgii, vigore ejusdem tractatus Hagae Comitum ad
promovendum inter haec Septentrionalia Regna securam pacem initi; per
suos ministros de animorum reconciliatione & bello in his partibus sopien-
do, uti fertur, non nulla proposuissent. Ex quibus declarationibus satis lu-
culenter perspicere licet, quam invitis auribus animisque pacis voces à Danis
acceptentur, dum quaevis obtentui quærentes, aliena ab hoc bello Danico,
adeoque aliarum gentium controversias, quae cum hoc septentrionis negotio
nihil commune habent, admiscere conantur; Interim ne pacis nomen planè
horre culpentur, pro consilio reperiunt rejicere tractatum specialem à di-
ctis Belgicis Ministris propositum, tanquam eum per quem S. R. M. Sueciae
injustas exposcere condiciones liceret, ac Universalem in speciem substitue-
ret, utpote communi commerciòrum & navigationis usui libertatem & se-
curitatem majorem redditurum & conservaturum. Quamquam nunc hisce
latebris facile ostendant Dani peritioribus & alienorum eorum à pace ani-
mum & se causis externis ac ad se nihil pertinentibus ita implicari velle, ut
non

non suae amplius potestatis esse se profiteantur, nedum ut pacis negotium
pro voto accelerare valeant, atque culpam in S. R. M. oblique derivare inju-
sta tentent; tamen efficiendum putavit S. R. M. Sueciae, ut luculentius om-
nibus appareat ne hac quidem Danorum exceptione & declinatione à salu-
tari pacis proposito, quod jam diu serio urgebat, se dimoveri posse: Etenim
Universalis tractatus, quem illi tantopere sectantur, ac procul à rationibus
& mente S. R. M. recederet forsitan opinantur, non ita longè ahit à sententia
S. R. M. ut eundem, si ex candido & sincero pectore proficisci intelligatur, ac
media & modus exhibere possunt, quibus & maturè incipiat ac ad finem &
executionem sine plurium rerum, partiumque supplantatione, & vicinorum
populorum incommodo deduci probetur, planè damnet, quin potius existi-
mat S. R. M. Sueciae sic se comparasse jam diu in pacis negotio, ut rerum non
imperiti facile judicare possint de singulari S. R. M. in eam propensione; utpo-
te quae sollicitè & omnibus modis pridem testatum relinquit, nihil sibi esse
vel prius vel antiquius, quam ut cum omnibus suis hostibus fidam amicitiam
restaurare queat. Et subest causa cur per omnia eandem desideret & optet,
insurgentibus adversus Eam tot simul hostibus; ut nisi sub Divino pugnaret
favore, haud ulli verisimile videretur Eam solam tot ingruentibus viribus tan-
toque tempore resistere potuisse. Igitur inter ea media quae usus & necessi-
tas temporum reperire cogit, S. R. M. Sueciae semper collocavit æquam trans-
actionem & sinceram cum omnibus inimicis amicitiae & bonae rursus cor-
respondentiae revocationem, eoque consilia direxit sua, ut appareat æquos
judices & à partium studiis alienos nihil habituros esse, quod in pacis studio
à parte S. R. M. magnoperè desiderarent, id quod conciso adhuc ordine &
stilo facile monstrari posset. Etenim quantum ad Imperatorem Romanum
non potest non constare universo imperio Romae adeoque aliis rerum in Eu-
ropa notitiam aliquam habentibus, quantas S. R. M. impensas diligentiam-
que semper fecerit, ut pax Osnabruggis & Monasterii conclusa, facta, tecta
illibata conservetur. Perdidit equidem S. R. M. quae patrata tentabat Fer-
dinandus Tertius dum viveret, sed connixit; Eodem verò Imperatore ex-
mortalium catu emigrante, ac libertate S. R. Imperii Electoribus, Principi-
bus & statibus restituta occasione rata est S. R. M. omnium ordinum coo-
peratione quærendi, ut vulneri quod paulatim refricari cæpit in tempore me-
dicina adhiberetur. Itaque mox per missum ad eos Ablegatum declarari fe-
cit, quanto studio teneretur reductae non ita pridem ingentibus impensis
tranquillitatis publicae, monendo partim ea, quae ad rerum turbationem à de-
functo Imperatore parari tunc certissimè constabant, partim quae apertis po-
stea in Poloniam trajectis Regis Hungariae armis manifestò agebantur, ac ad
hortan-

hortando, ut dum per Imperii vocationem plene liceret, publicæ quieti tempestive consuleretur. Mereri securitatem Imperii Romani, ut qui fastigium ejus affectare vellet, paci cum vicinis regnis litaret, quam, ut monstraret S. R. M. quanti ipsamet faceret, per iteratam legationem Francofurtum ac Mœnum missam non obscure significavit haud aliud se pro manifesta vi & iniuria contra leges publicas illata, postulaturam, quam simplicem reconciliationem & securum eorum, quæ beneficio instrumenti pacis ei debentur, usum, atq; ut Domus Austriaca ab hostibus S. R. M. separata, deinceps nihil contra dictam Westphalicam pacem in præjudicium S. R. M. committeret. Has tam moderatas S. R. M. etiam post adhibitam vim & laesa pacta animi rationes, quicunque pacem amat, laudare utique tenetur, cum inductâ oblivione injuriarum ante actarum nulli nec occasione nec tempori Eam defuisse videat, quo aliqua honestæ pacis ansa præberetur. Quod autem Domus Austriaca surdis adeo auribus conditionem oblatam spreverit, ita ut salutares S. R. M. conatus proficere nequicquam potuerint, iis imputandum, quorum hæc propria est culpa. Non tamen destitit S. R. M. perseverare in bono proposito, quamvis obnitentibus ejus adversariis. Cum enim tractatus in Polonia ostentaretur, atque Domus Austriaca pariter secum ibi tractandi copiam promitteret, nihil omnino distulit S. R. M. quod eò facere posset. Salvos conductus & cetera conventuris necessaria instrumenta sic parari curavit, ut non minus intelligeretur pronam esse S. R. M. cum ea Domus in ipsa Polonia tractandi, quam cum Polonis met ipsis, Quibus S. R. M. jam perpetuo tenore & inde ab initio belli Polonici, quamdiu ipsa in Polonia verlareretur, & postea etiam, necessitas imponeretur è Prussia in Daniam migrandi studium & voluntatem suam conspicuis satis argumentis approbavit, constitutis & relictis semper, qui pacis restitutioni indefesse operarentur. Factum tamen est hæcenus tam à parte Polonorum quam Austriacorum, ut propriores non redderentur vices, quam quæ ab eludentibus ferè expectari sueverunt. Nec defunt indicia haud quaquam obscura, quæ arguant non ipsos modo Austros esse à pace alienos, utpote qui in turbidis piscari & lucrari jam diu didicerunt, sed etiam quæ probent eosdem gentem Polonam ad supinam obstinationem & quamvis remoram injiciendam, hortatos esse: idque non alio certe fine, quam ut Poloni domi diversis studiis committantur, & sic certatim atterantur magis, pacisq; interea beneficio privetur, & retribus in simul Austriacis ita implicentur, ut inde sese extricare, cū maxime velint, illis haud integrum sit. Igitur hucusque evenit, ut quamvis saniores eorum & liberari cōpedibus Austriacis, & sopiri cū Reg. Sue. bellū cupiant. Nihilō tamē

magis

magis proficiant, quin plerique deterioribus subornati consiliis, non unum committant in salvis conductibus & præviis tractatui instrumentis errorem, modo enim justam & usitatam sapius titulaturam negant, modo sigillum Regni ita deformant non tantum ut vix deprehendas nomen ipsius Regis, sed etiam quædam adeo delentur, quædam corrumpuntur, quædam etiam novæ hæcenus in sigillo Polonico visa, adcrustantur, ut cujus fuerit sigillum aut inscriptio, haut tam in facili sit dignoscere. Et cum de emendatione è Parte S. R. M. instanter monitum sit, tum verò omnia in pejus mutantur, ut deprehensum sit, nunc Legatos quosdam esse exclusos, nunc integras Paragraphos elisas, nec curæ habitum ut dies, quo scripti sunt, pro solito exprimeretur, id quantum intersit, ut Comitiorum tempore fiat, judicare potest, quicunque Remp. Polonam non ignorat, adeoque aliæ maculæ post alias subinde irrepsert, aut facile animadvertas Polonos, sive aliorum consiliis seductos, sive de industria propria peccare, nec rem serio agi; reperiri v. circa quamvis promissam emendationem novum defectum, qui paci publicæ aut in præsens sit impedimento, aut infuturum fraudi. E contra S. R. M. Sueciæ quæ eodem constantia tenore paci revocandæ incumbit, jamdiu nec absque magnis sumptibus cum Legatis suis, instrumenta tractatui necessaria secum habentibus, non modo pro Polonis, sed etiam pro eorum faderatis præstolatur. adeoque pro Electore Brandenburgico, qui post sacram pactorum religionem irreverenter habitam, & denique fide mala servatam, tantum abest, ut bonam intentionem S. R. M. agnoscat & amplectatur, ac paucis nomen in animum admittat, ut super arma, quæ in S. R. M. vehementer stringit, inutilibus insuper & impudentibus suorum ministrorum scriptis & vociferationibus animi sui vim acuat & exferat. Ex quibus omnibus, qui remotum à studiis partium gestant animum satis cognoscere possunt, non per S. R. M. steterisse hæcenus tam evidentibus documentis ad omnes reconciliationis vias promptam, quominus tractatus pacis convenientibus in locis & per omnia instituantur, sed per eos obstacula injici, quorum animi revocanda quietis media horrent aut aspernantur, vel etiam elusionibus obluantur.

Cæterum, ut ad Daniam revertamur, atque eidem eandem pacis viam fuisse apertam monstremus, prolixum foret deducere quam S. R. M. ex animo desideravit, aut nunquam ad manus fuisse perventum, aut pacem Roschildensensem, ut pronis ulnis à Danis acceptatam, ita bona fide observatam fuisse. Supervacuum etiam esset agere quod alibi suo loco expositum est. Illud tamen sciendum, S. R. M. quamvis in Dania cum armis reverti coactam, nunquam tamen detrectasse honestas & tutas compositionis vias. Et quanquam cunctatione sua & negatione executionis Sac. Reg. Maj. adeo irritaverint Dani, ut de vindicta in crimina eorum unicè cogitare S. R. M. non immerito statueret, fecit tamen singularis ejus humanitas & moderatio, ut circa

ea suum reditum in Selandiam, Danicis Legatis Ringstadii & ipsa & per suos ibidem ministros significari curaverit, ut si de se Dani solliciti essent Suectico Legato Hassniae subsistenti aliquid medicinae ad praesens tempus ad aptandam proponerent, super quo, quemadmodum res deinceps sanari posset consilium amplius caperetur. Eorum enim interfuit per huiusmodi merita in tali statu constitutorum, aliquid proferre, quod securiorem, quam S. R. M. experta est, pacem, polliceretur, sed sicuti pectoribus eorum jam diu fixum fuit pacem Roschildensem enervare, nec ullam cum Suecia arctiorem aut saltem fidam amicitiam colore, praesertim ex quo per aestatis beneficium aliunde promissis & spe onerarentur, ita huic occasione imminere a quo animo haud sustinuerunt, quin ambo Legati Hassniam reversi, Legatum Suecicum quidem invisere, non tamen ullam pacis mentionem fecerunt, sed invertendo ordinem, apud eum explorarunt, an quidpiam a S. R. M. in mandatis haberet quod proponeret? Cum verò in rem praesentem illi nihil commissum esset, nisi ut causam regressus in Selandiam exponeret, eosque audiret & S. R. M. audita referret, ab omni studio compositionis Legati Danici quoque destiterunt, scribens alter eorum ad Legatum Gallicum, Equitem de Terlon, quod nihil a Legato Suectico potuerunt expiscari, ceterum, causam, totam Deo esse committendam, ut facile hinc animadvertas de pacis curâ eos parum fuisse sollicitos, imo ut fraudem observes, hic alter Legatorum ad quendam suae nationis virum Litteras dedit, quibus rogat, ut operam det, ne ad Gallicum Legatum profecta littera in manus Suecorum perveniant non certe aliam ob causam, quam ne Suecis documentum existeret, quo Danicum dolum in pacis curâ mundo vulgarent. S. R. M. cui perpetuum est sub ipsis belli fervoribus pacem sectari, & si ei res non infeliciter cedunt, non ita multo post etiam per Gallicum Legatum occasionem fecit tractatui & compositioni, sed non benignius eius propositio, quam superior conditio acceptata, imo sat superbe super eam insulse à Regni Daniae Magistro responsum est, ita ut omnis spes inducendi hac via tractatum S. R. M. decollata videretur. Potuisset S. R. M. iustâ quoque commoveri indignatione, atque pacis benignitatem tantisper pigre & invete. Eam audientibus recondere, praesertim cum res eo loco non esset, ut Suecos magis quam Danos premeret, sed non ignara, in eum maximè finem geri debere, ut honesta & tuta pax, quae unicuique S. R. M. scopus perpetuo fuit, resisteret, tergiversationi importunae quorundam non nihil condonandum esse censuit, ac Commissariis suis ad Polonicum Tractatum destinatis in commissis dedit, ut si ab ea parte Dani sui copiam facerent, poriter nomine S. R. M. Sueciae iustis procuratoriis communiti adessent, qui cum iis de compositione congredierentur. Praeterea etiam non obscurum est, quoties ore & scripto propensionem suam Ablegato Extraordi: Reip: Angliae S. R. M. diversis temporibus aperuerit, qui etiam nulli pe-

percir opera labori, literis, ut aliquam Hassnia pacis curam eliceret, haecenus tamen nequidquam egit, ut facile intelligatur supervacuum fuisse omnem eius diligentiam & industriam, apud gentem pacis odio & duritie supinam. Desinant ergo culpa notam in S. R. M. derivare, qui ipsi in causa sunt, quod eruento tam diu bello invicem committamur, quod pacis cura tam languide proficiat ac commercia interim patiantur. Nam quod Rex Daniae excipiat se non posse pacem amplecti cum Suecia, nisi pariter in Borussia flamma sopiatur, rationemque addat, quod cum Septentrionalium Regnorum pace liber commerciorum cursus alias non redintegretur, id quassitum est effugium, ne pacis nomen invalescat atque tale quod Daniam inter omnes circumjacentes populos quam minimum afficiat. Quid enim ante hos quatuor annos cum bellum in Polonia & Borussia inflammaretur, nihilo plus quæstus est Rex Daniae, quam olim ipsius parens, cum bellum iisdem in locis à Suecis gereretur, quorum alter singularibus documentis causam Suecicam asseruit, hic verò cum voto boni successus postea institutum S. R. M. Sueciae approbavit, neuter verò de iniquitate in commercia vocem edidit. Et sane si quæpiam existit ditio, quæ hodiè sensum aliquem turbatorum commerciorum intimius deprehendit, apud eam Regnum Sueciae suum profiteri nomen opus habet, utpotè quod plerosq; maris Baltici portus possidens, eorumque magnam sibi partem bello obnoxiam habens, quorum in manu & opera præcipua commerciorum cura sita esse solet, quam maximè affligi necesse est sub prætextu ergò & vana specie liberi commerciorum usus, sicuti Dani, cum iis volupe sic esset, terras & ditiones Suecicas ante hac in iuste in vaserant, atque sic belli flammam in septentrione suscitaverant, ita nunc moras necdere & belli necessitas in longum trahere instituunt, id quod ante Roschildensem pacem quoque facere conati sunt, donec jugulo eorum Deus enssem ad movens meliorem genti inderet mentem. Et quamquam super ceteras contestationes non ita pridem S. R. M. Sueciae prolixè declaraverit, quantâ propensione in studia pacis feratur, cum eadem urgerent Seren: Reip: Angliae ministri, ita ut exinde atque ex superioribus satis liqueat ejusdem voluntas redeundi in amicitiam non modo cum Dania sed etiam cum omnibus suis hostibus, atque bonam cum iisdem correspondentiam restituendi; Nihilominus ut neminem fugiat S. Reg. Daniae frustra subducere, & inanes sibi figurare species, nullamque omnino per S. R. M. Sueciae fieri moram, quin pacis studium è vestigio & quovis modo refloriscat. Hocce S. R. M. in animum induxit universo mundo declarare, iis verò primis qui universali tractatui operam dare præferunt, quod S. R. M. eundem quoque approbare & acceptare firmiter decreverit, modo illi qui talem tractatum sive commentantur, sive ex vero proponunt, aliquas exhibeant rationes, quibus negotium non implicari magis sed ad prosperum finem commodè deduci posse probaverint. Sic enim pro-

procedendum est, ut siue pluribus locis tractatus fuerit institutus, aliena & heterogenea non misceantur & confundantur, sed pro more alibi servato, partes inter se quidem agant & tractent, sed pro habitu, conditione & natura rei atque controuersiarum constitutione & diversitate diversi modo, & si hac methodo & ratione felicius profici posse, fidei rationibus ostensum fuerit; promittit S. R. M. non alienam se fore ab ea sententia, quin ut cum omnibus reconciliationem institui ardentem cupit, ita à se facile impetrare potest, ut profiteatur universalem tractatum non invitam se amplecti velle. Caterum si non serio sed sub obtentu res agitur atque negotia pacis maioribus forsitan hoc ipso implicita fuerint difficultatibus, protestatur S. R. M. coram toto orbe se non modo culpa improperi eventus vacare velle, sed etiam teneri de jure eum debere ad commerciorum turbatorum indemnitate præstandam, qui sub prætextu specioso & consiliis subdolis commercia impedire & morari instituerit, honestæque pacis occasiones & vias, reperta quavis exceptione & declinatione occluserit, adeoque ad trahendum bellum cum hostibus S. R. M. strictiora fœdera bellicque societates iniverit, quibus bonæ pacis commerciorumque rationes non possunt non obferri & conculcari. Actum Cronenburg ut supra, In fidem majorem sub Sigillo Regio & subscriptione Cancellariæ.

L. S.

Ex mandato S. R. M.
Eduard Ehrensteen.

97.

MEMORIALE

Quod

Post Cæsarei Exercitus irruptionem in Pomeraniam, & apertam hanc Pacis Imperii rupturam,

Exhibitum est

SACROM. IMPERII

Ordinariæ Deputationi, die 30. Augusti st. vet.

ANNO 1659.

A

S. R. M. SVECIÆ
Confiliario, Præsede Ducatum

Bremensis & Verdensis & p. t. ad S. R. Imperii Ordines Legato & Plenipotentiaro, 915

MATTHIA BIÖRENKLOU

Hæreditario in Elmenhoff, Wanneftadt
& Tislingen.